

DANMARKS STATISTIK

STATISTISKE MEDDELELSER

4. RÆKKE 51. BIND 2. HÆFTE

COMMUNICATIONS STATISTIQUES 4ME SÉRIE TOME 51 2ME LIVRAISON

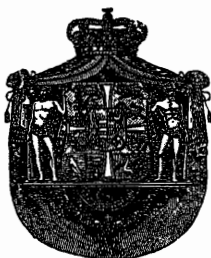
TYENDE- OG DAGLEJERLØNNEN

I LANDBRUGET 1915

SALAIRES DES OUVRIERS DOMESTIQUES OU
JOURNALIERS DE L'AGRICULTURE 1915

UDGIVET AF DET STATISTISKE DEPARTEMENT

PUBLIÉ PAR LE DÉPARTEMENT DE LA STATISTIQUE

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1916

**Tidligere udgivne Publikationer vedrørende
Arbejdslønnen i Landbruget:**

- Tyende- og Daglejrlønnen i Landbruget 1897 (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 5. Bind, 8. Hæfte).
- Tyende- og Daglejrlønnen i Landbruget 1905 (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 20. Bind, 2. Hæfte).
- Tyende- og Daglejrlønnen i Landbruget 1910 (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 36. Bind, 3. Hæfte).

Forord.

I Fortsættelse af Departementets tidligere Publikationer om Tyende- og Daglejrlønnen i Landbruget, jfr. foranstaaende Litteraturfortegnelse, meddeles i nærværende Hæfte Oplysninger om Landbrugsarbejdernes Lønningsforhold i Aaret 1915. Oplysningerne er tilvejebragte paa lignende Maade som ved de foregaaende Undersøgelser i 1905 og i 1910, idet Departementet i September Maaned f. A. til samtlige landøkonomiske Foreninger samt Husmands- og Landarbejderforeninger udsendte Spørgeskemaer, indeholdende Rubrikker til Oplysning om den almindelige Løn for Tyende og Daglejere, for disse sidste atter delt efter, om de var faste eller midlertidige Arbejdere, og om de arbejdede paa egen eller Husbondens Kost; endvidere indeholdt Skemaet Rubrikker til Oplysning om den almindelige daglige Arbejdstid m. m. Til Supplering af disse to Rækker af skønsmæssige Oplysninger udsendte Departementet endelig gennem Landboforeningerne, ogsaa ligesom i 1905 og i 1910, Skemaer til en stor Mængde Landbrugere inden for de paagældende Foreningers Medlemskreds. Disse sidste Skemaer indeholdt Spørgsmaal om den Arbejdsløns, der i det sidste Landbrugsaar faktisk var udbetalt til hver enkelt Arbejder — Tyende saa vel som Daglejere — hos de paagældende Landbrugere. Med Hensyn til det nærmere Indhold af begge de benyttede Spørgeskemaer henvises til Siderne 48—49, hvor Skemaerne findes gengivne.

Besvarelser indkom til Departementet fra 110 af Landets 120 Landboforeninger, fra 720 af Landets 854 Husmandsforeninger, fra 40 Landarbejderforeninger samt fra ca. 950 enkelte Landbrugere. Gennem de sidstnævnte Skemaer har man erholdt Individualoplysninger om udbetalt Arbejdsløns m. v. for i alt 6700 Landbrugsarbejdere, nemlig 3000 mandlige og 1600 kvindelige Tyende samt 1700 mandlige og 400 kvindelige Daglejere.

Flertallet af Landboforeningerne og Husmandsforeningerne har kun indsendt eet Skema hver; enkelte har dog givet flere Rækker af Oplysninger. De i Tabellerne anførte Lønsatser for de enkelte Amter er, naturligvis bortset fra Individualoplysningerne fra de enkelte Landbrugere, udfundne ved en simpel Gennemsnitsberegning, altsaa uden at man har tillagt de enkelte Landbo- eller Husmands- og Landarbejderforeninger større eller mindre Vægt i Forhold til deres Medlemstal eller til det Landomraade, de omfatter. En modsat Fremgangsmaade vilde formentlig støde paa uovervindelige Vanskeligheder ved Afgørelsen af, hvilken Vægt der ved Gennemsnitsberegningen rettelig burde tillægges hver enkelt Forenings Angivelser. Men hertil kommer, at der er Grund til at antage, at Benyttelsen af den simple aritmetiske Gennemsnitsberegning stemmer bedst med de paagældende Oplysningers Karakter. Det synes nemlig at fremgaa af Besvarelserne, at de skønsmæssige Opgivelser, der findes paa Skemaerne, i de allerfleste Tilfælde ikke er at betragte som Udtryk for Lønnen, Arbejdstiden m. v. for hele den paagældende Forenings Omraade, men derimod snarere som en Angivelse af Forholdene paa den Egn — eller maaske endog paa det bestemte Sted, hvor vedkommende Forenings Formand eller den, der har udfyldt Skemaet, boede.

Ved Gennemsnitsberegningen af Lønsatserne for de større Landsdele har man derimod fulgt den Fremgangsmaade at tillægge de enkelte Amter forskellig Vægt i Forhold til Antallet af Opgivelser fra hvert enkelt Amt. Man opnaar herved, at der ved Beregningerne bliver taget Hensyn til de enkelte Amters Størrelse.

Det statistiske Departement i Marts 1916.

ADOLPH JENSEN.

Henrik Pedersen.

Indhold.

	Side
I. Tyendelønnen	7
II. Daglejerlønnen:	
1. Almindelige Bemærkninger	25
2. Mandlige Arbejderses Lønforhold	29
3. Kvindelige Arbejderses Lønforhold	37
4. Akkordarbejde i Landbruget	41
III. Arbejdstiden	44

Résumé en français	46
De benyttede Spørgeskemaer	48

I. Tyendelønnen.

Tabel 1 (Side 8—9) giver en Oversigt over de for Tyendelønnen i de enkelte Amter og Landsdele beregnede Gennemsnit, saavel efter Opgivelserne fra Landboforeningerne som fra Husmands- og Landarbejderforeningerne. Som det vil ses af Tabellen, er Forskellen mellem de opgivne Lønsatser fra Landboforeningerne og fra Husmands- og Landarbejderforeningerne i Almindelighed ikke ret stor. Saaledes er for hele Landet Gennemsnitslønnen for en Tjenestekarl (indbefattet Værdien af Kosten), naar Beregningen foretages paa Grundlag af Landboforeningernes Opgivelser 809 Kr., og efter Husmands- og Landarbejderforeningernes 782 Kr.; for et kvindeligt Tyende er de tilsvarende Tal henholdsvis 578 og 555 Kr. Det viser sig i det hele taget, at Lønsatserne som Regel er lidt højere efter Landboforeningernes end efter Husmandsforeningernes Opgivelser, ligesom disse ogsaa gennemgaaende er noget højere end Landarbejderforeningernes, men Forskellen er, som det fremgaar af de anførte Tal, i det store og hele ringe; i mange Tilfælde forsvinder den helt, ja undertiden har Husmands- og Landarbejderforeningerne endog opgivet højere Lønsatser end Landboforeningerne (hvilket for flere Amters Vedkommende giver sig Udslag i Amtsgennemsnittene, se Tabellen). Alt i alt maa det derfor siges, at der er god Overensstemmelse mellem de to Rækker af Opgivelser, en Overensstemmelse, der tyder paa, at de opgivne Tal er ret nøjagtige Udtryk for de virkelige Gennemsnits-Lønninger.

Tabel 1. Tyendelønnen

1915		Efter Opgivelser fra Landboforeningerne								
		Mandligt Tyende					Kvindeligt			
		Sommerløn	Vinterløn	I alt	Kostens anslaaede Værdi pr. Dag	Kostens Værdi i et Aar	Samlet Aarsløn!	Sommerløn	Vinterløn	I alt
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Amt og Landsdele										
Københavns Amt	247	142	389	1,22	445	834	148	128	276
Frederiksborg	—	270	160	430	1,00	365	795	137	120	257
Holbæk	—	285	130	415	0,91	332	747	123	113	236
Sorø	—	275	150	425	0,98	358	783	142	132	274
Præstø	—	275	168	443	0,99	361	804	139	125	264
Sjælland	273	154	427	1,00	365	792	137	124	261
Bornholm	250	125	375	1,00	365	740	165	115	280
Lolland-Falster	254	156	410	1,10	402	812	154	129	283
Svendborg Amt	263	188	451	0,93	339	790	128	123	251
Odense	—	256	174	430	1,02	372	802	147	127	274
Fyn	257	177	434	1,00	365	799	143	126	269
Øerne	267	159	426	1,01	369	795	141	125	266
Vejle Amt	279	163	442	1,02	372	814	142	108	250
Aarhus	—	300	149	449	0,92	336	785	173	97	270
Randers	—	290	145	435	1,00	365	800	160	104	264
Det sydøstl. Jylland	292	151	443	0,97	354	797	162	102	264
Aalborg Amt	283	149	432	1,00	365	797	155	100	255
Hjørring	—	280	163	443	0,75	274	717	158	95	253
Thisted	—	300	158	458	1,08	394	852	126	109	235
Det nordlige Jylland	289	155	444	0,98	358	802	144	103	247
Viborg Amt	300	133	433	0,92	336	769	142	108	250
Ringkøbing	—	321	167	488	1,03	376	864	164	100	264
Ribe	—	349	190	539	0,96	350	889	187	99	286
Det sydvestl. Jylland	328	170	498	0,99	361	859	169	100	269
Jylland	305	159	464	0,98	358	822	162	101	263
Hele Landet	289	159	448	0,99	361	809	153	111	264

i Landbruget i 1915.

Tyende			Efter Opgivelser fra Husmands- og Landarbejderforeningerne											
			Mandligt Tyende						Kvindeligt Tyende					
Kostens anslaaede Værdi pr. Dag	Kostens Værdi i et Aar	Samlet Aarsløn	Sommerløn	Vinterløn	I alt	Kostens anslaaede Værdi pr. Dag	Kostens Værdi i et Aar	Samlet Aarsløn	Sommerløn	Vinterløn	I alt	Kostens anslaaede Værdi pr. Dag	Kostens Værdi i et Aar	Samlet Aarsløn
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
0,93	339	615	278	128	406	0,94	343	749	144	119	263	0,89	325	588
0,93	339	596	260	136	396	0,93	339	735	127	119	246	0,81	296	542
0,89	325	561	262	142	404	0,93	339	743	145	116	261	0,82	299	560
0,93	339	613	267	148	415	0,94	343	758	140	109	249	0,79	288	537
0,85	310	574	272	148	420	0,87	318	738	142	108	250	0,72	263	513
0,89	325	586	268	139	407	0,91	332	739	139	114	253	0,78	285	538
0,80	292	572	264	142	406	1,02	372	778	148	119	267	0,83	303	570
1,00	365	648	266	172	438	0,92	336	774	150	118	268	0,73	266	534
0,85	310	561	247	180	427	0,89	325	752	144	125	269	0,80	292	561
0,86	314	588	246	181	427	0,84	307	734	141	125	266	0,76	277	543
0,86	314	583	247	180	427	0,86	314	741	142	125	267	0,78	285	552
0,90	328	594	261	156	417	0,91	332	749	140	118	258	0,78	285	543
0,91	332	582	279	156	435	0,92	336	771	151	100	251	0,79	288	539
0,82	299	569	293	146	439	0,86	314	753	166	105	271	0,74	270	541
0,89	325	589	285	137	422	0,78	285	707	161	98	259	0,68	248	507
0,86	314	578	288	148	436	0,87	318	754	159	102	261	0,75	274	535
0,98	358	613	298	144	442	0,97	354	796	165	97	262	0,86	314	576
0,58	212	465	266	141	407	0,97	354	761	163	94	257	0,84	307	564
0,79	288	523	295	157	452	0,95	347	799	134	97	231	0,78	285	516
0,82	299	546	291	146	437	0,96	350	787	158	96	254	0,84	307	561
0,87	318	568	294	147	441	0,97	354	795	160	106	266	0,83	303	569
0,84	307	571	326	147	473	1,17	427	900	170	111	281	0,92	336	617
0,79	288	574	348	165	513	1,08	394	907	198	110	308	0,85	310	618
0,83	303	572	325	153	478	1,10	402	880	177	109	286	0,87	318	604
0,84	307	570	303	150	453	0,99	361	814	166	103	269	0,82	299	568
0,86	314	578	282	153	435	0,95	347	782	153	110	263	0,80	292	555

Opløses Lønningerne i de enkelte Bestanddele, faas følgende Resultat:

	Sommerløn	Vinterløn	I alt	Kostens Værdi	Samlet Værdi af Løn og Kost
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Mandligt Tyende:					
Efter Landboforen. Opgivelser ...	289	159	448	361	809
Efter Husmands- og Landarbejderforen. Opgivelser	282	153	435	347	782
Kvindeligt Tyende:					
Efter Landboforen. Opgivelser ...	153	111	264	314	578
Efter Husmands- og Landarbejderforen. Opgivelser	153	110	263	292	555

Det hele Arbejdsvederlag (Løn og Kost) for en Tjenestekarl paa Landet beløber sig altsaa til henimod 800 Kr., for en Tjenestepige til ca. 565 Kr.

Sommerlønnen er baade for Karle og Piger adskilligt højere end Vinterlønnen; for Tjenestekarle er Sommerlønnen endog henimod dobbelt saa høj som Vinterlønnen. For Tjenestepigernes Vedkommende er Forskellen mindre, ca. 40 Kr., idet Sommerlønnen er ca. 150 Kr. og Vinterlønnen ca. 110 Kr.

En meget væsentlig Bestanddel af Tyendets Arbejdsvederlag er Kosten. Paa de udsendte Spørgeskemaer fandtes en Rubrik til Oplysninger om Kostens gennemsnitlige Værdi pr. Dag (jfr. Tabel 1), og paa Grundlag af disse Oplysninger har man beregnet Værdien af Kosten for et Aar ved at multiplicere de beregnede Gennemsnitstal med 365. Som det vil ses af Tabel 1, jfr. ovenstaaende Uddrag er Værdien af Kosten for en Tjenestekarl i Gennemsnit for hele Landet anslaaet til 97 Øre pr. Dag eller ca. 354 Kr. om Aaret, for en Tjenestepige til ca. 83 Øre pr. Dag eller omkring 300 Kr. om Aaret. Pengelønnen for det mandlige Tyende overstiger Værdien af Kosten med ca. 90 Kr. om Aaret; for det kvindelige Tyende er derimod Kosten Hovedbestanddelen af Arbejdsvederlaget (jfr. iøvrigt herom Side 13).

De ovenanførte Tal for Tyendelønnen angiver Gennemsnittene for hele Landet. I det følgende skal meddeles nogle Data til Belysning af Lønnens Størrelse i Landets enkelte Dele.

For Tjenestekarlenes Vedkommende udgjorde Penge- lønnen:

	Efter Landboforen. Opgivelser			I alt	Efter Husmands- og Land- arbejderforen. Opgivelser		
	Sommerløn	Vinterløn	K.		Sommerløn	Vinterløn	K.
	Kr.	Kr.			Kr.	Kr.	
Øerne	267	159	426	261	156	417	
Jylland	305	159	464	308	150	458	

Det vil ses, at Aarslønnen er henimod 40 Kr. højere i Jylland end paa Øerne, hvad der stemmer med tidligere Erfaringer. Denne Forskel falder dog alene paa Sommerlønnen, medens derimod Vinterlønnen i Gennemsnit er lidt højere paa Øerne.

For det kvindelige Tyende var Lønnen:

	Efter Landboforen. Opgivelser			I alt	Efter Husmands- og Land- arbejderforen. Opgivelser		
	Sommerløn	Vinterløn	K.		Sommerløn	Vinterløn	K.
	Kr.	Kr.			Kr.	Kr.	
Øerne	141	125	266	140	118	258	
Jylland.....	162	101	263	166	103	269	

Medens Aarslønnen for Tjenestekarlene er højere i Jylland end paa Øerne, synes der i Modsætning til forhen ikke at være nogen paavisselig Forskel mellem den Aarsløn, der gives det kvindelige Tyende paa Øerne taget under ét og i Jylland.

Undersøger man Tyendelønnens Højde Amt for Amt, finder man naturligvis ret store Forskelligheder. Den gennemsnitlige Pengeløn for Karle er saaledes under 400 Kr i Københavns og Bornholms Amter, imellem 400 og 425 Kr. er den i Frederiksborg, Holbæk, Sorø og Maribo Amter, imellem 425 og 450 Kr. i Præstø Amt, paa Fyn samt i hele det østlige og Størstedelen af det nordlige Jylland, imellem 450 og 475 Kr. i Thisted Amt, imellem 475 og 500 Kr. i Ringkøbing Amt og over 500 Kr. i Ribe Amt. — Pigelønnen er under 250 Kr. i Holbæk og Thisted Amter, 250—275 Kr. i Københavns, Frederiksborg, Sorø og Præstø Amter, paa Bornholm, paa Fyn og i næsten hele Jylland; over 275 Kr. er den paa Lolland-Falster og i Ribe Amt. — Det vil ses, at baade Karle- og Pigelønnen er højest i den sydvestlige Del af Jylland, Ribe Amt, hvor Pengelønnen for en Tjenestekarl er opgivet til gennemsnitlig 526 Kr. og for en Tjenestepige til 297 Kr. aarlig.

Kostens Værdi pr. Dag er for det mandlige Tyende anslaaet til ca. 97 Øre, for det kvindelige Tyende til godt en halv Snes Øre mindre pr. Dag. Det vil iøvrigt af Tabel 1 ses, at Opgivelserne fra de forskellige Egne af Landet kan variere ret betydeligt.

Til Sammenligning mellem Landbrugstyendets Løn i 1915 og i tidligere Tid foreligger der ret omfattende Data. For Aarene 1905 og 1910 findes der — som foran nævnt — Oplysninger, som paa samme Maade som i nærværende Undersøgelse er tilvejebragte ved Henvendelser til Landboforeningerne og Husmandsforeningerne. I nedenstaaende Oversigt, hvor Lønsatserne er beregnede ved at tage Gennemsnittene af Landboforeningernes og Husmandsforeningernes Opgivelser, meddeles de vigtigste Resultater af de 3 sidste Opgørelser.

Tyendelønnen i Landbruget 1905, 1910 og 1915.

		Mandligt Tyende			Kvindeligt Tyende		
		Sommerløn	Vinterløn	I alt	Sommerløn	Vinterløn	I alt
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Øerne	1905	166	97	263	97	80	177
	1910	216	128	344	120	102	222
	1915	264	157	421	141	121	262
Jylland	1905	203	92	295	106	62	168
	1910	257	123	380	135	83	218
	1915	304	154	458	164	102	266
Hele Landet	1905	184	95	279	102	71	173
	1910	239	125	364	129	91	220
	1915	285	156	441	153	111	264

Siden 1910 er Lønnens aarlige Beløb¹⁾ for Karle steget fra 364 til 441 Kr., altsaa med 77 Kr. eller ca. 20 pCt.; for Pigerne er Lønnen steget fra 220 til 264 Kr. hvilket ligeledes udgør ca. 20 pCt. Lønstigningen har omtrent været lige stærk paa Øerne og i Jylland og omfatter saavel Sommer- som Vinterlønnen, der begge har været underkastet omtrent den samme procentiske Stigning (20 pCt). Heroverfor var Tyendelønnens Stigning fra 1905 til 1910 saavel absolut som forholdsvist større baade for Karlernes og

¹⁾ Ved Lønnens aarlige Beløb forstaas her (som i Tabel 1) Summen af Sommer- og Vinterløn. Naar Tyendet fæstes for et helt Aar ad Gangen, er Helaarslønnen som Regel lidt lavere end denne Sum.

for Pigernes Vedkommende, idet Karlelønnen i dette Femaar steg ca. 30 pCt. og Pigelønnen ca. 25 pCt.

Imidlertid maa det erindres, at her kun er Tale om det Arbejdsvederlag, der gives i Penge. En stor Del af Tyendets Løn bestaar jo i Kosten. Vil man bedømme Sagen ud fra Synspunktet: Tyendearbejdets Kostbarhed for Arbejdsgiveren, maa ogsaa Kost-Udgiften tages i Betragtning, og man finder da, som det fremgaar

Kostens beregnede Værdi pr. Aar i 1905, 1910 og 1915:

	Mandligt Tyende			Kvindeligt Tyende		
	Øerne	Jylland	Hele Landet	Øerne	Jylland	Hele Landet
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1905	226	233	230	193	201	197
1910	265	264	263	232	228	229
1915	350	359	354	306	303	305

af hosstaaende Oversigt, at medens Pengelønnens Stigning var forholdsvis større i Tiden fra 1905—1910 end i Tiden fra 1910—1915, er Stigningen i Udgifterne til Kosten steget betydeligt stærkere i det sidste Femaar end i det foregaaende. Saaledes steg for Karlernes Vedkommende den aarlige Kostudgift i 1910—15 fra 263 Kr. til 354 Kr. eller ca. 35 pCt. mod 14 pCt. i Tiden 1905—10. For Pigernes Vedkommende andrager Stigninger ca. 31 pCt. i 1910—15 mod ca. 16 pCt. i 1905—10. Af Oversigten fremgaar tillige, at denne stærke Stigning genfindes baade paa Øerne og i Jylland.

Kostens Værdi udgør, som det fremgaar af det foregaaende, omtrent Halvdelen af den hele Løn; for Karlernes Vedkommende dog noget under for Pigernes noget over Halvdelen. Den procentiske S sammensætning ses af hosstaaende Oversigt for de Aar, for hvilke der foreligger Oplysninger om Værdien af Tyendets Kost.

Tyendelønnens procentiske S sammensætning af Pengeløn og Kost.

	Mandligt Tyende			Kvindeligt Tyende		
	Pengeløn pCt.	Kost pCt.	I alt pCt.	Pengeløn pCt.	Kost pCt.	I alt pCt.
1897	51,3	48,7	100,0	41,5	58,5	100,0
1905	54,8	45,2	100,0	46,8	53,2	100,0
1910	53,1	41,9	100,0	49,0	51,0	100,0
1915	55,5	44,5	100,0	46,7	53,3	100,0

Det vil heraf ses, at den Stigning, Tyendelønnen er undergaaet i de sidste 20 Aar, ikke har fordelt sig jævnt paa den rene Pengeløn og paa Kosten. Selv om Kostværdien fra 1897 er steget fra Aar til Aar, er Pengelønnen baade for Karlernes og Pigernes Vedkommende steget endnu stærkere; den rene Pengeløn udgjorde saaledes en større og større Del af den hele Løn, indtil den i de sidste Aar stedfundne Prisstigning ændrede dette Forhold noget.

Tyendets hele Arbejdsvederlag, Løn og Kost, er fra 1910 til 1915 steget for Karlernes Vedkommende fra 625 Kr. til ca. 800 Kr., altsaa med omtrent 175 Kr. eller 28 pCt.; for Pigernes Vedkommende steg Lønnen fra 450 til 565 Kr., altsaa med 115 Kr. eller 26 pCt.

For Aarene 1872, 1892 og 1897 foreligger der Oplysninger, der er tilvejebragte paa lignende Maade som i 1905, 1910 og 1915¹⁾. Nedenfor meddeles for hele Landet under eet den gennemsnitlige aarlige Pengeløn for Karle og Piger paa de paagældende Tidspunkter. For 1905, 1910 og 1915 er det for Ensartethedens Skyld de paa Grundlag af Landboforeningernes Opgivelser beregnede Gennemsnitstal, der meddeles i Oversigten.

	Mandligt Tyende	Kvindeligt Tyende
1872.....	126 Kr.	69 Kr.
1892.....	199 -	126 -
1897.....	229 -	144 -
1905.....	281 -	180 -
1910.....	376 -	225 -
1915.....	448 -	264 -

Herefter er Tyendelønnen $3\frac{1}{2}$ à 4 Gange saa stor nu som i Begyndelsen af 1870'erne, idet den — som det vil ses — for Karlene er steget fra 126 Kr. i 1872 til 448 Kr. i 1915 og for Pigerne fra 69 til 264 Kr. — Lønnen er for det mandlige Tyende stegen stærkere i Jylland end paa Øerne. I 1872 var Karlelønnen

¹⁾ Oplysninger om Arbejdernes økonomiske Vilkaar i Kongeriget Danmark i Aaret 1872. Udgivet af Indenrigsministeriet. Kbhvn. 1874. — M. Koefoed: Arbejdslønnen paa Landet i Danmark (Tidsskrift for Landøkonomi, 1893). Se endvidere de foran nævnte officielle Publikationer: Statistiske Meddelelser, 4. Række, 5. Bind, 8. Hæfte, 20. Bind, 2. Hæfte og 36. Bind, 3. Hæfte.

højest paa Øerne, nu er den højest i Jylland. For det kvindelige Tyende er Stigningen omtrent ens paa Øerne og i Jylland.

Foruden de i det foregaaende anførte Oplysninger om Gennemsnitslønnen indhentedes der — som foran nævnt — fra et ret betydeligt Antal (950) enkelte Landbrugere Oplysninger om den Løn, der faktisk var udbetalt hver enkelt Arbejder i Landbrugs-aaret 1914—15. I alt modtoges Individualoplysninger om den til ca. 3 000 mandlige og ca. 1 600 kvindelige Tjenestefolk udbetalte Løn. I Tabel 2 er anført de paa Grundlag af disse Oplysninger beregnede Gennemsnitsløninger for de væsentligste Klasser af

Tabel 2. Lønninger for forskellige Klasser af Landbrugstyende.

	1915			1910	1905	1897	
	Antal Tjenestefolk, hvorm Op-lysninger haves	Sommer-løn	Vinter-løn	Aars-løn	Aars-løn	Aars-løn	
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Mandligt Tyende							
Forvaltere	44	310	237	547	471	425	—
Fodermestre	285	270	229	499	480	422	315
Forkarle	312	293	182	475	406	320	254
Aviskarle	28	287	184	471	421	341	318
Malkerøgttere	24	263	185	448	418	379	—
Staldkarle	153	255	175	430	378	293	239
Kuske	29	241	170	411	338	280	247
Tjenestekarle	1679	213	128	341	294	217	200
Røgttere	176	183	141	324	305	271	245
Landvæsenselever	243	178	116	294	245	185	148
Kvindeligt Tyende							
Husjomfruer	43	196	154	350	280	224	223
Mejeripiger	25	171	138	309	251	214	171
Husbestyrerinder	56	159	146	305	264	223	—
Malkepiger	296	144	121	265	224	171	159
Kokkepiger	132	133	118	251	214	173	147
Bryggerspiger	23	138	103	241	210	160	142
Tjenestepiger	704	129	100	229	193	149	122
Stuepiger	134	122	106	228	187	153	129
Indepiger	104	112	103	215	182	145	117
Husholdningselever	25	70	67	137	115	73	—
Barnepiger	27	70	62	132	114	105	—

Landbrugstyende, og til Sammenligning de tilsvarende Tal for 1910, 1905 og 1897, desuden er hertil føjet Angivelse af det hele Antal Tyende, hvorom Oplysninger haves.

Tabellen, i hvilken Tyendegrupperne er ordnede efter den gennemsnitlige Aarsløns Størrelse, viser en ganske god Overensstemmelse med de af de skønsmæssige Oplysninger uddragne Resultater, der er omtalt i det foregaaende. Aarslønnen bevæger sig i Følge Tabel 2 efter Tyendets Stilling mellem Grænserne 294 Kr. og 547 Kr. for Mændenes Vedkommende; for disse fandt man ovenfor en gennemsnitlig Aarsløn paa 441 Kr. For Kvindernes Vedkommende svinger Aarslønnen mellem 132 Kr. og 350 Kr., overfor en paa Grundlag af de skønsmæssige Oplysninger beregnet Gennemsnitsløn af 264 Kr.

Ogsaa hvad Tyendelønnens Stigning i det sidste Femaar angaar, bekræfter Tabel 2 de ovenfor fundne Resultater. Man vil saaledes se, at Lønningerne for samtlige Grupper er steget, og for de mere betydende Grupper andrager denne Stigning 15—25 pCt.

Som nævnt, er Grupperne opført i Rækkefølge efter den gennemsnitlige Aarsløns Størrelse i 1915. Ordnes Grupperne efter Aarslønnens Størrelse i 1910 og 1905 vil det ses, at Rækkefølgen bliver omtrent den samme, saaledes at Lønstigningen altsaa har været nogenlunde jævnt fordelt paa de forskellige Klasser.

Et nøjere Indblik i de forskellige Tyendeklassers Lønningsforhold faar man ved at fordele Tjenestefolkene i Grupper efter Lønnens Størrelse. I hosstaaende Tabel 3 (Side 18-19) er en saadan Fordeling foretaget, særskilt for Sommerlønnen og Vinterlønnen.

Sammenlægges Tallene for de enkelte Klasser Tyende, viser det sig (jfr. den i Tab. 4 (S. 20) foretagne Procentberegning), at for det mandlige Tyende grupperer Sommerlønnen sig omkring 200—300 Kr., medens Vinterlønnen derimod hyppigst er 100—200 Kr. Baade Tjenestepigernes Sommerløn og Vinterløn er i de fleste Tilfælde i Gruppen 100—150 Kr. Det fremgaar desuden af Tabellen, at kvindeligt Tyende lønnes efter adskillig mere ensartede Lønsatser end mandligt Tyende.

Den stærke Opgang i Tyendelønnen i de sidste 5 Aar ses tydeligt af den i Tabel 4 foretagne Procentberegning, der er foretaget paa Grundlag af Tilsammen-Tallene for 1915 og 1910 i Tabel 3. Eksempelvis skal gøres opmærksom paa, at i 1910 havde ca. 40 pCt. af Karlene en Sommerløn paa under 200 Kr., men i 1915 havde kun ca. 26 pCt. en saa lav Løn. Under 150 Kr. i Vinterløn havde i 1910 ca. 65 pCt. af Karlene, mod kun ca. 46 pCt. i 1915. I 1910 havde henved 4 Femtedele af Pigerne under 150 Kr. i Sommerløn. Under denne Grænse var i 1915 kun ca. 58 pCt. eller knapt 3 Femtedele o. s. v.

Paa Grundlag af de indhentede Individualoplysninger har man endvidere i Tabel 5 (Side 21) for hver Tyendeklasse foretaget en Sammenligning af Lønnens Størrelse paa Øerne og i Jylland. For det mandlige Tyendes Vedkommende har man et lidt større Antal Oplysninger fra Øerne end fra Jylland (1600 mod 1373), medens der for det kvindelige Tyende foreligger omtrent lige mange Oplysninger fra begge Hovedlandsdele. Som det fremgaar af Tabellen, synes i Modsætning til, hvad der blev udledet af de skønsmæssige Opgivelser, den samlede Aarsløn for mandligt Tyende taget under eet at være noget lavere i Jylland end paa Øerne (366 Kr. om Aaret i Jylland mod 383 Kr. paa Øerne) Imidlertid. maa det erindres, at disse Tal paavirkes af Lønforholdene i en Række Tyendeklasser, der foruden det egentlige mandlige Landbrugstyende (Avlskarle, Forkarle og alm. Tjenestekarle) bl. a. omfatter saadanne Klasser som Fodermestre, Forvaltere, Kuske og Landvæsenselever, til hvilke Klasser det ikke kan antages, der tages Hensyn ved en almindelig skønsmæssig Lønopgivelse for mandligt Landbrugstyende. For de Klasser, for hvilke Sammenligning kan foretages, finder man ligesom ved Behandlingen af de skønsmæssige Opgivelser, at Forskellen mellem Sommer- og Vinterløn er størst i Jylland; her er Sommerlønnen betydelig højere end paa Øerne, medens Vinterlønnen snarere er større paa Øerne end i Jylland. For det kvindelige Tyende gør lignende Forhold sig gældende, idet dog Forskellighederne her er mindre udprægede.

Tabel 3. Tyendets Fordeling efter

1915	Sommerløn										
	Under 50Kr.	50 —100	100 —150	150 —200	200 —250	250 —300	300 —350	350 —400	400 —450	450 og der- over	Taan- giv.
Mænd											
Forvaltere.....	»	»	»	»	7	9	12	6	9	1	»
Fodermestre.....	»	2	5	31	43	73	88	21	13	6	3
Forkarle.....	»	»	»	1	28	91	138	40	10	1	3
Avlskarle.....	»	»	»	»	1	13	10	2	2	»	»
Malkerøgttere.....	»	»	1	1	5	5	8	»	2	»	2
Staldkarle.....	»	»	4	6	33	59	48	3	»	»	»
Kuske.....	»	»	3	2	8	9	5	1	»	1	»
Tjenestekarle.....	6	87	183	242	440	465	190	36	9	6	15
Røgttere.....	»	28	34	21	23	35	19	3	2	»	11
Landvæsenselever...	»	5	26	88	111	6	2	»	»	»	5
I alt 1915...	6	122	256	392	699	765	520	112	47	15	39
I alt 1910...	11	114	352	487	791	387	172	36			201
Kvinder											
Husjomfruer.....	»	»	2	14	20	6	»	»	1	»	»
Mejeripiger.....	»	»	1	16	8	»	»	»	»	»	»
Husbestyrerinder...	»	»	7	39	9	1	»	»	»	»	»
Malkepiger.....	»	11	107	144	27	»	1	»	»	»	6
Kokkepiger.....	»	1	81	45	5	»	»	»	»	»	»
Bryggerspiger.....	»	»	14	8	1	»	»	»	»	»	»
Tjenestepiger.....	1	58	381	218	35	2	2	»	»	»	7
Stuepiger.....	»	8	93	29	3	»	»	»	»	»	1
Indepiger.....	»	15	72	12	2	»	»	»	»	»	3
Husholdningselever..	»	19	4	»	»	»	»	»	»	»	2
Barnepiger.....	3	15	9	»	»	»	»	»	»	»	»
I alt 1915...	4	127	771	525	110	9	3	»	1	»	19
I alt 1910...	23	269	725	232	25	4	1	»	»	»	140

Til Oplysning om Lønnens Størrelse for Tyende i de forskellige Aldersklasser og om Tyendelønnen paa store og smaa Gaarde skal anføres Tabel 6 S. 22, der for nogle af de største Grupper af mandligt og kvindeligt Tyende (nemlig Tjenestekarle uden nærmere Angivelse, Fodermestre sammen med Malkerøgttere og Røgttere under eet, Tjenestepiger, samt Malkepiger), indeholder specificerede Oplysninger

Sommer- og Vinterlønnens Størrelse.

		Vinterløn												
I alt	Gennemsnitlig Løn	Under 50Kr.	50—100	100—150	150—200	200—250	250—300	300—350	350—400	400—450	450 og derover	Uangiv.	I alt	Gennemsnitlig Løn
	Kr.													Kr.
44	310	»	»	3	11	13	4	5	2	5	1	»	44	237
285	270	»	8	29	41	69	66	43	10	6	6	7	285	229
312	293	»	»	29	142	96	33	4	1	»	»	7	312	182
28	287	»	»	3	8	14	1	1	»	»	»	1	28	184
24	263	»	1	2	9	8	2	1	»	»	»	1	24	185
153	255	»	5	25	56	47	9	7	1	»	»	3	153	175
29	241	»	»	8	11	6	2	»	1	»	»	1	29	170
1679	213	18	204	694	470	125	14	2	»	»	»	152	1679	128
176	183	5	34	37	39	13	13	5	3	»	»	27	176	141
243	178	1	24	140	65	»	»	»	»	»	»	13	243	116
2973	227	24	276	970	852	391	144	68	18	11	7	212	2973	149
2551	195	35	482	940	481	214	50	26	15			308	2551	125
43	196	»	2	5	13	19	4	»	»	»	»	»	43	154
25	171	»	1	10	13	1	»	»	»	»	»	»	25	138
56	159	»	»	16	31	7	»	»	»	»	»	2	56	146
296	144	»	29	164	95	»	»	»	»	»	»	8	296	121
132	133	»	13	88	26	1	»	»	»	»	»	4	132	118
23	138	»	6	17	»	»	»	»	»	»	»	»	23	103
704	129	2	196	429	45	3	»	»	»	»	»	29	704	100
134	122	»	28	91	12	»	»	»	»	»	»	3	134	106
104	112	»	24	68	6	»	»	»	»	»	»	6	104	103
25	70	2	15	5	»	»	»	»	»	»	»	3	25	67
27	70	6	10	5	»	»	»	»	»	»	»	6	27	62
1569	132	10	324	898	241	31	4	»	»	»	»	61	1569	110
1419	105	49	582	556	55	6	1	»	»	»	»	170	1419	90

om Fordelingen i Aldersklasser og om Lønnens Størrelse, kombineret med Oplysninger om Gaardens Hartkornstilliggende (under og over 12 Tdr. Hrtk.). Da Grænserne mellem Tyendeklasserne: Fodermestre, Malkerøgttere og Røgttere er meget flydende, idet Betegnelsen »Fodermester« omfatter en stadig større Del af det til disse

Tabel 4. Procentisk Fordeling af Tyendet efter Lønnens Størrelse.

	Mandligt Tyende				Kvindeligt Tyende			
	1915		1910		1915		1910	
	Som-merløn	Vinter-løn	Som-merløn	Vinter-løn	Som-merløn	Vinter-løn	Som-merløn	Vinter-løn
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Under 50 Kr.	0,2	0,9	0,5	1,6	0,3	0,7	1,8	3,9
50—100 —	4,2	10,0	4,9	21,5	8,2	21,5	21,0	46,6
100—150 —	8,7	35,0	15,0	41,9	49,7	59,5	56,7	44,5
150—200 —	13,4	30,9	20,7	21,4	33,9	16,0	18,1	4,4
200—250 —	23,8	14,2	33,7	9,5	7,1	2,0	2,0	0,5
250—300 —	26,1	5,2	16,5	2,2	0,6	0,3	0,3	0,1
300—350 —	17,7	2,5	7,3	1,2	0,2	»	0,1	»
350 Kr. og derover	5,9	1,3	1,4	0,7	»	»	0,0	»
Tilsammen..	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Klasser hørende Tyende, har man i Tabel 6 taget de nævnte 3 Slags Tyende under eet.

Man skal først gøre opmærksom paa, at paa de store Gaarde (med over 12 Tdr. Hrtk.), er Tyendet gennemgaaende ældre end paa de smaa Gaarde (fra 1—12 Tdr. Hrtk.). Saaledes er, af »Tjenestekarle uden nærmere Angivelse« paa de smaa Gaarde, omkring 40 pCt. under 18 Aar, paa store Gaarde derimod kun ca. 20 pCt. under denne Alder. Af »Fodermestre m. fl.« er paa de mindre Gaarde kun ca. 30 pCt. over 25 Aar, men paa de store Gaarde henved Halvdelen over denne Aldersgrænse. Lignende Forhold genfindes for det kvindelige Tyendes Vedkommende.

Af Tabel 6 fremgaar det dernæst, at kun en meget ringe Del af Tyendet er over 35 Aar. Dette gælder ganske vist i mindre Grad for »Fodermestre m. fl.«, for hvilke særlige Forhold gør sig gældende (jfr. nedenfor). Bortset herfra er Aldersklasserne 14—35 Aar, de egentlige Tyendealdrer. Giftermaal eller Overgang til mere selvstændig Stilling medfører paa Grund af Tyendeforholdets særlige Natur (Ophold hos Husbonden) en stor Afgang netop omkring 30 Aars Alderen.

Hvad Lønningerne angaar, viser Tabellen videre, at der gennemgaaende gives højere Løn paa de store Gaarde end paa de smaa.

Tabel 5. Tyendelønnen paa Øerne og i Jylland.

1915	Øerne				Jylland			
	Antal Tjeneste- folk, hvormod Op- lysning høves	Sommer- løn	Vinter- løn	I alt	Antal Tjeneste- folk, hvormod Op- lysning høves	Sommer- løn	Vinter- løn	I alt
		Kr.	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.	Kr.
Forvaltere	27	300	249	549	17	325	219	544-
Fodermestre	206	269	240	509	79	274	202	476-
Forkarle	157	274	194	468	155	313	169	482 +
Avlskarle	14	275	179	454	14	298	190	488 +
Malkerøgttere	12	278	180	458	12	252	190	442-
Staldkarle	75	253	191	444	78	258	159	417 +
Kuske	22	242	174	416	7	236	157	393 +
Tjenestekarle	855	206	135	341	824	220	120	3400
Røgttere	66	218	170	388	110	163	119	282 +
Landvæsenselever	166	173	117	290	77	188	112	300 +
Mandligt Tyende	1600	223	160	383 K	1373	230	136	366 K
Husjomfruer	32	191	187	378	11	211	148	359 -
Mejeripiger	19	172	146	318	6	167	113	280 -
Husbestyrerinder	27	159	155	314	29	159	138	297 -
Malkepiger	194	146	131	277	102	142	104	246 -
Kokkepiger	81	131	129	260	51	136	102	238 -
Bryggerspiger	9	133	122	255	14	141	91	232 -
Tjenestepiger	258	117	111	228	446	135	94	2290
Stuepiger	81	117	115	232	53	129	93	222 -
Indepiger	76	110	106	216	28	119	93	2120
Husholdnings elever	10	58	63	121	15	77	70	147 -
Barnepiger	11	73	78	151	16	69	48	117 -
Kvindeligt Tyende	798	130	122	252 K	771	135	97	232 K

For Tjenestekarle, af alle Aldre under eet, er Aarslønnen 313 Kr. (184 Kr. for Sommeren 129 Kr. for Vinteren) paa Gaarde under 12 Tdr. Htkr., men 354 Kr. (228 + 126) paa Gaarde over 12 Tdr. Htkr. For Fodermestre er de tilsvarende Tal 410 Kr. og 474 Kr., for Tjenestepiger 228 Kr. og 235 Kr., og for Malkepiger endelig 249 Kr. og 305 Kr. Næsten uden Undtagelse er Lønnen stigende med Alderen. Dog udviser, hvad det mandlige Tyende angaar, Aldersklassen »35 Aar og derover» en noget mindre Gennemsnits-

Tabel 6. Tyendelønnen i forskellige Aldre og paa mindre og større Gaarde.

1915	Sommerløn						Vinterløn					
	Mindre Gaarde Gaarde med 1—12 Tdr. Hartk.			Større Gaarde Gaarde med over 12 Tdr. Hartk.			Mindre Gaarde Gaarde med 1—12 Tdr. Hartk.			Større Gaarde Gaarde med over 12 Tdr. Hartk.		
	Antal Tyende		Gennem- snitsløn	Antal Tyende		Gennem- snitsløn	Antal Tyende		Gennem- snitsløn	Antal Tyende		Gennem- snitsløn
Tjenestekarle	abs.	pCt.	Kr.	abs.	pCt.	Kr.	abs.	pCt.	Kr.	abs.	pCt.	Kr.
under 14 Aar.....	55	4,6	55	»	»	»	21	1,9	36	»	»	»
14—17 -	437	36,8	151	91	19,8	162	401	37,1	97	83	19,5	99
18—24 -	571	48,2	248	317	68,9	241	545	50,4	146	299	70,2	131
25—34 -	101	8,5	280	40	8,7	262	95	8,8	174	34	8,0	146
35 Aar og derover....	22	1,9	237	12	2,6	250	20	1,8	150	10	2,3	148
Tilsammen...	1186	100,0	184	460	100,0	228	1082	100,0	129	426	100,0	126
Fodermestre, Malke- røgttere og Røgttere												
under 14 Aar.....	17	5,3	64	»	»	»	4	1,3	37	»	»	»
14—17 -	88	27,5	138	14	9,4	177	81	26,9	105	13	8,7	138
18—24 -	117	36,6	264	69	46,3	251	119	39,5	211	70	47,0	194
25—34 -	62	19,4	303	38	25,5	295	62	20,6	247	38	25,5	258
35 Aar og derover....	36	11,2	240	28	18,8	280	35	11,7	212	28	18,8	234
Tilsammen...	320	100,0	224	149	100,0	261	301	100,0	186	149	100,0	213
Tjenestepiger												
under 14 Aar.....	3	0,5	50	»	»	»	3	0,5	38	»	»	»
14—17 -	202	32,3	105	12	21,1	88	193	31,9	84	12	21,4	83
18—24 -	375	60,0	141	40	70,2	133	363	60,0	106	39	69,7	116
25 Aar og derover....	45	7,2	143	5	8,7	135	46	7,6	116	5	8,9	135
Tilsammen...	625	100,0	129	57	100,0	124	605	100,0	99	56	100,0	111
Malkepiger												
under 14 Aar.....	1	0,5	50	»	»	»	»	»	»	»	»	»
14—17 -	63	30,7	114	2	2,4	162	61	30,0	94	2	2,4	150
18—24 -	121	59,0	145	59	69,4	170	122	60,1	121	59	69,4	140
25 Aar og derover....	20	9,8	149	24	28,2	157	20	9,9	129	24	28,2	136
Tilsammen...	205	100,0	135	85	100,0	166	203	100,0	114	85	100,0	139

løn end den for Aldrene 25—34 Aar beregnede, et Forhold, der maa antages at staa i Forbindelse med det ovenfor anførte om Grænsen for de egentlige Tyendealdrer. I hvert Fald findes der i denne sidste Aldersklasse (over 35 Aar) et forholdsvis stort Antal Tyende i en Alder af 50—70 Aar, hvis Arbejdskraft øjensynligt vurderes ringere end deres, hvis Alder betegner det normale.

For Fodermestrenes Vedkommende gælder det meddelte dog som ovenfor nævnt ikke i Almindelighed. I Modsætning til de fleste Tyendebestillinger bliver Fodermesterstillingen nemlig ofte en Livsstilling, hvilken Omstændighed bevirker, at Fodermesterens Forhold som Tyende i mange Tilfælde allerede tidlig bliver af en særlig Beskaffenhed. Saaledes staa Fodermestrene selv som ugifte, og inden de har egen Husstand, ofte i et friere Forhold til Husbonden end det almindelige Tyende, og lønnes hyppigt paa særlig Maade, f. Eks. ved en fast mindre Løn med Tillæg af Procenter for Mælkeudbytte og lign. Er Fodermesteren gift, er det meget almindeligt, at Hustruen er Manden behjælpelig ved hans Arbejde og deltager i Malkning o. s. v. Lønningsmaaden er da ofte den, at Fodermesteren har alt Arbejde Kreaturpasningen vedrørende i Entreprise for en Sum, for hvilken han selv maa skaffe sig den Hjælp, han behøver, og at opgøre, hvilket Udbytte en Mand i denne Stilling kan have, er saaledes næsten umuligt.

Disse særlige Forhold har ogsaa givet sig Udslag ved Indsendelsen af Oplysninger til Departementet. Paa Skemaet (Skema for Individualoplysninger, se Side 49) er Fodermestrene snart opført paa den til Tyende forbeholdte Side, snart paa den for Daglejere bestemte. Dette sidste har navnlig fundet Sted, hvor Fodermestrenes Lønningsforhold nærmede sig til Lighed med Daglejerens Akkordarbejde. For de Fodermestre, om hvilke der foreligger Oplysninger i Tabellerne 2—6, gælder det dog, at de alle har været opført som Tyende og, saavidt det har kunnet afgøres, har været ugifte.

Imidlertid foreligger der endnu Oplysning om 130 Fodermestre, der er gifte og har egen Husstand, men som lønnes paa lignende Maade som Tyende med en vis fast Løn for Sommer- og Vinter-

halvaaret. Det er almindeligt, at Hustruen deltager i Arbejdet (særlig ved Malkning), og den opgivne Løn er saaledes Vederlag for baade Mandens og Hustruens Arbejde.

Lønning til gifte Fodermestre med egen Husstand:

	Antal Fodermestre	Sommerløn Kr.	Vinterløn Kr.	I alt Kr.
Øerne	73	637	621	1 258
Jylland.....	57	629	617	1 246
Hele Landet... 130		634	620	1 254

Af hosstaaende Oversigt vil det ved Sammenligning med Lønningerne for andet Landbrugstyende ses, at de her omhandlede Fodermestres Stilling er en ganske særlig og forskellig fra det øvrige, almindelige Tyende. Lønnen er betydelig større, og nærmest den samme Sommer som Vinter, hvad der tyder paa »fast Stilling«. Der synes heller ikke at være særlig Forskel mellem Forholdene paa Øerne og i Jylland.

I nedenstaaende Oversigt er de omhandlede 130 Fodermestre fordelte efter Alder, idet de paa mindre og paa større Gaarde ansatte er behandlet særskilt. Af denne Oversigt fremgaar det, ligesom

Gifte Fodermestre med egen Husstand, fordelte efter Alder og Gaardens Størrelse:

	Gaarde med under 12 Tdr. Hrtk.			Gaarde med over 12 Tdr. Hrtk.		
	Antal absolut	pCt.	Gnsntl. Aarsløn Kr.	Antal absolut	pCt.	Gnsntl. Aarsløn Kr.
20—24 Aar	6	8,7	1 116	1	1,7	1 110
25—34 —	35	50,7	1 224	29	47,5	1 286
35—49 —	23	33,3	1 184	24	39,3	1 403
50 Aar og derover	5	7,3	1 216	7	11,5	1 225
Tilsammen ...	69	100,0	1 202	61	100,0	1 324

det ovenfor blev fundet for de andre Tyendeklasser, at Fodermestrene er noget ældre paa de større Gaarde og her modtager en noget større Løn end paa de smaa. Forskellighederne er dog ikke særlig store.

II. Daglejere.

1. Almindelige Bemærkninger.

Ved Opgørelser over Daglejerlønnen i Landbruget maa der skelnes mellem faste Arbejdere, d. v. s. saadanne, som i Almindelighed har Beskæftigelse paa den paagældende Gaard hele Aaret igennem, og midlertidige Arbejdere, d. v. s. Daglejere, som staar i et mere løst og midlertidigt Arbejdsforhold. En Sondring af denne Art er nødvendig, fordi den Dagløn, der betaales hver af disse Grupper, som det vil ses af det efterstaaende, er ikke lidt forskellig. — De faste og midlertidige Arbejdere er atter delte efter, om de arbejdede paa egen eller paa Husbondens Kost.

Ligesom for Tyendets Vedkommende har man foruden de almindelige skønsmæssige Oplysninger om Daglejerlønnen gennem Skemaerne for Individualoppgivelser modtaget Oplysninger om udbetalt Løn for ialt 273 300 Arbejdsdage. Af disse blev der betalt Akkordløn for 24 500 Dage (17 100 Dage for Mænd og 7 400 Dage for Kvinder). Den nærmere Fordeling af disse Arbejdsdage mellem Øerne og Jylland, mindre og større Gaarde, Foraar- og Sommer-, Høst- og Vintertiden fremgaar af hosstaaende Tab. 7, (S. 26) idet Fordelingen er foretaget særskilt for faste og midlertidige Arbejdere af hvert Køn og for Arbejdere paa egen og paa Husbondens Kost.

Et Skøn over, hvor og paa hvilke Maader de forskellige Arter af Arbejdskraft anvendes, kan man danne sig ved at betragte Antallet af Arbejdsdage som Maal for den Udstrækning, i hvilken den paagældende Art af Arbejdskraft anvendes. Af Tabel 7 fremgaar det bl. a., at Forholdet mellem Antallet af Arbejdsdage vedrørende faste og midlertidige, mandlige Arbejdere stillede sig saaledes for Daglønsarbejdere:

	Øerne	Jylland	Mindre Gaarde	Større Gaarde
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Faste Arbejdere	86,4	78,5	54,6	92,4
Midlertidige Arbejdere . .	13,6	21,5	45,4	7,6
Tilsammen	100,0	100,0	100,0	100,0

Det vil heraf ses, at af det af mandlige Arbejdere paa Dagløn udførte Arbejde er paa de større Gaarde langt den største Del (ca.

Tabel 7. De optalte Arbejdsdages Fordeling mellem Øerne og Jylland, mindre og større Gaarde, Foraars- og Sommer- Høst- og Vinter-Sæsonen m.v.

1915		Øerne	Jylland	Gaarde med under 12 Tdr. Hrk.	Gaarde med over 12 Tdr. Hrk.	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Til-sammen
I. Mænd.									
a. Daglønsarbejde.									
Festa Arbejdere	Paa egen Kost	1259	292	73	1478	758	155	638	1551
	Paa Husbondens Kost	245	160	195	210	209	43	153	405
	Tilsammen	1504	452	268	1688	967	198	791	1956
Midlertid. Arbejdere	Paa egen Kost	67	12	13	66	42	22	15	79
	Paa Husbondens Kost	170	112	210	72	123	75	84	282
	Tilsammen	237	124	223	138	165	97	99	361
I alt F. og M. Arbejdere	Paa egen Kost	1326	304	86	1544	800	177	653	1630
	Paa Husbondens Kost	415	272	405	282	332	118	237	687
	Tilsammen	1741	576	491	1826	1132	295	890	2317
b. Akkordarbejde.									
Faste Arbejdere	Paa egen Kost	61	22	15	68	43	5	35	83
	Paa Husbondens Kost	3	10	5	8	7	1	5	13
	Tilsammen	64	32	20	76	50	6	40	96
Midlertid. Arbejdere	Paa egen Kost	15	21	24	12	25	3	8	36
	Paa Husbondens Kost	14	25	23	16	17	10	12	39
	Tilsammen	29	46	47	28	42	13	20	75
I alt F. og M. Arbejdere	Paa egen Kost	76	43	39	80	68	8	43	119
	Paa Husbondens Kost	17	35	28	24	24	11	17	52
	Tilsammen	93	78	67	104	92	19	60	171
II. Kvinder.									
a. Daglønsarbejde.									
Faste Arbejdere	Paa egen Kost	66	39	18	87	54	10	41	105
	Paa Husbd.s Kost	2	3	1	4	2	1	2	5
	Tilsammen	68	42	19	91	56	11	43	110
Midlertidige Arbejdere	Paa egen Kost	29	5	17	17	19	12	3	34
	Paa Husbd.s Kost	15	12	20	7	13	11	3	27
	Tilsammen	44	17	37	24	32	23	6	61
I alt F. og M. Arbejdere	Paa egen Kost	95	44	35	104	73	22	44	139
	Paa Husbd.s Kost	17	15	21	11	15	12	5	32
	Tilsammen	112	59	56	115	88	34	49	171
b. Akkordarbejde.									
Faste Arbejdere	Paa egen Kost	19	14	7	26	21	1	11	33
	Paa Husbd.s Kost	»	»	»	»	»	»	»	»
	Tilsammen	19	14	7	26	21	1	11	33
Midlertidige Arbejdere	Paa egen Kost	18	18	25	11	27	5	4	36
	Paa Husbd.s Kost	4	1	5	»	3	2	»	5
	Tilsammen	22	19	30	11	30	7	4	41
I alt F. og M. Arbejdere	Paa egen Kost	37	32	32	37	48	6	15	69
	Paa Husbd.s Kost	4	1	5	»	3	2	»	5
	Tilsammen	41	33	37	37	51	8	15	74
I alt Mænd og Kvinder . . .		1987	746	651	2082	1363	356	1014	2733

92 pCt.) udført af faste Arbejdere, medens paa de mindre Gaarde kun godt Halvdelen (ca. 55 pCt.) er udført af faste Arbejdere. Faste Arbejdere anvendes lidt hyppigere paa Øerne end i Jylland; dog synes der i denne Henseende ikke at være nogen udpræget Forskel mellem Forholdene i disse Landsdele.

Paa de mindre Gaarde (Bøndergaardene) er det navnlig i den travleste Tid, der anvendes ekstraordinær (midlertidig) Arbejdskraft. I hosstaaende Oversigt er oplyst, hvorledes Antallet af Arbejdsdage for faste og midlertidige, mandlige Arbejdere fordeler sig ved Daglønarbejde paa de 3 Arbejdssæsoner: Foraar og Sommer, Høst samt Vinter, særskilt for mindre og større Gaarde.

Absolute Tal.	Mindre Gaarde			Større Gaarde		
	Foraar og Sommer 100 Dage	Høst 100 Dage	Vinter 100 Dage	Foraar og Sommer 100 Dage	Høst 100 Dage	Vinter 100 Dage
Faste Arbejdere ..	140	33	95	827	165	696
Midlertidige Arb.	105	53	65	60	44	34
Tilsammen ...	245	86	160	887	209	730
Forholdstal.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Faste Arbejdere ..	57,1	38,4	59,4	93,3	78,9	95,3
Midlertidige Arb.	42,9	61,6	40,6	6,7	21,1	4,7
Tilsammen ...	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Det fremgaar heraf, at det navnlig er i Høsttiden, der anvendes midlertidige Arbejdere; men samtidig vil det ses, at medens det paa de større Gaarde selv i Høsttiden kun er ca. 1 Femtedel af Arbejdet, der besørges af midlertidige Arbejdere, anvendes saadanne paa de mindre Gaarde til over 3 Femtedel af Arbejdet. Mindst er Anvendelsen af midlertidige Arbejdere i Vintertiden; paa denne Tid af Aaret er disse Arbejdere saa godt som uden Betydning paa de større Gaarde.

Paa Husbondens Kost arbejdes der navnlig paa Bøndergaardene; af Tab. 7 (I, a) faas umiddelbart følgende Forholdstal, der belyser Forholdet mellem det Antal Dage, der arbejdes paa egen og paa Husbondens Kost:

	Øerne	Jylland	Mindre Gaarde	Større Gaarde
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Paa egen Kost	76,2	52,8	17,5	84,6
Paa Husbondens Kost ...	23,8	47,2	82,5	15,4
Tilsammen ...	100,0	100,0	100,0	100,0

Ligesom Anvendelsen af faste Arbejdere synes at være lidt almindeligere paa Øerne end i Jylland, arbejdes der paa Øerne noget hyppigere end i Jylland paa egen Kost. Forskellighederne er dog her ligesom ved Forholdet mellem faste og midlertidige Arbejdere ikke særlig udprægede. Derimod findes en meget betydelig Forskel mellem Forholdene paa de mindre og de større Gaarde; ligesaa almindeligt som Arbejderne paa de mindre Gaarde faar Kosten hos Husbonden, arbejder de paa de større Gaarde paa egen Kost. Disse Skillelinier svarer ganske til dem, der ovenfor blev fundet for faste og midlertidige Arbejdere; af Tab. 7 (I, a) faar man ogsaa, naar saavel de faste som de midlertidige Arbejders Arbejdsdage deles, efter som vedkommende Arbejder har arbejdet paa egen eller paa Husbondens Kost følgende Tal:

	Faste Arbejdere		Midlertidige Arbejdere	
	100 Dage	pCt.	100 Dage	pCt.
Paa egen Kost	1 551	79,3	79	21,8
Paa Husbondens Kost . . .	405	20,7	282	78,2
Tilsammen . . .	1 956	100,0	361	100,0

Som Helhed er det altsaa navnlig paa de større Gaarde, man finder de faste Daglejere, og paa de mindre de midlertidige. Da det endvidere paa Bøndergaardene er adskilligt hyppigere end paa de større Gaarde, at Kosten udgør en Del af Arbejdsvederlaget, vil det blandt faste Arbejdere være det almindeligste at arbejde paa egen Kost — blandt midlertidige at arbejde paa Husbondens Kost.

For kvindelige Dagløns-Arbejdere er Sondringen mellem faste og midlertidige Arbejdere mindre skarp end for de mandlige Arbejders Vedkommende (jfr. nedenfor Side 37). Dog genfindes i alt væsentlig for de kvindelige Dagløns-Arbejdere lignende Forhold, som de ovenfor for de mandlige beskrevne. Herfra danner dog den Omstændighed, at de kvindelige Arbejdere sjældnere end de mandlige arbejder paa Husbondens Kost, en Undtagelse, hvilket antagelig staar i Forbindelse med de nedenfor under Afsnittet om kvindelige Arbejdere (Side 37) omtalte, særlige Forhold.

Angaaende Akkordarbejde henvises til Afsnit 3: Akkordarbejdet i Landbruget Side 41.

2. Mandlige Arbejderes Lønforhold.

De mandlige Landarbejderes Gennemsnitsdagløn i de forskellige Dele af Landet fremgaar af Tabel 8 (S. 30—31), hvor der ligesom for Tyendets Vedkommende, er angivet Gennemsnittene saavel efter Landboforeningernes som efter Husmands- og Landarbejderforeningernes Opgivelser.

De faste Landarbejderes Dagløn udgjorde i Gennemsnit for hele Landet:

	Arbejdere paa egen Kost			Arbejdere paa Husbondens Kost		
	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Efter Landboforen. Opgivelser	3,03	3,46	2,30	2,17	2,64	1,48
Efter Husmands- og Landarbejderforen. Opgivelser	2,84	3,27	2,09	2,01	2,43	1,38

Husmands- og Landarbejderforeningernes Lønopgivelser er — som det vil ses — som Regel noget lavere end Landboforeningernes; Forskellen er dog ikke stor. Ligesom for Tyendets Vedkommende tyder den forholdsvis ringe Forskel mellem de to Rækker Oplysninger paa, at de fundne Lønsatser i alt væsentligt er i Overensstemmelse med de virkelige.

Ifølge ovenstaaende udgør den gennemsnitlige Dagløn for en fast Landarbejder paa egen Kost om Foraaret og Sommeren 3 Kr., i Høsten $3\frac{1}{3}$ Kr. og om Vinteren godt 2 Kr. Daglønnen for Landarbejdere paa Husbondens Kost er om Foraaret godt 2 Kr., i Høsten $2\frac{1}{2}$ Kr. og om Vinteren henved $1\frac{1}{2}$ Kr.

Fra en Del Foreninger er det endvidere oplyst, at de faste Arbejdere undertiden som Tillæg til Daglønnen faar forskellige Naturalydelser, som f. Eks. frit Hus, Græsning til en Ko eller et Faar, Hjemkørsel af Brændsel, frit Øl osv. Det er dog kun i det sydlige Sjælland, paa Lolland-Falster samt i Randers og til Dels i Aalborg Amter, at dette Forhold spiller nogen nævneværdig Rolle, og det er ydermere kun paa de større Gaarde, der gives Naturalier. Bornholm indtager en Særstilling. De allerfleste »Huse« har her lidt Jordtilliggende, der drives gratis eller omtrent gratis fra den Gaard, hvor Landarbejderen har fast Arbejde.

Værdien af de her omhandlede Ydelser har man ikke kunnet

Tabel 8. Landarbejderes

1915		Efter Opgivelser fra Landboforeningerne								
		Arbejdere paa egen Kost						Arbejdere paa		
		Faste Arbejdere			Midlertidige Arbejdere			Faste Arbejdere		
		Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
Amter og Landsdele		Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	
Københavns Amt	2,83	3,33	2,33	3,17	3,50	2,25	2,13	2,63	1,63
Frederiksborg	—	2,67	3,50	2,00	4,00	5,00	3,00	2,00	2,75	1,25
Holbæk	—	2,63	3,38	1,94	3,33	4,67	2,50	1,75	3,13	1,44
Sorø	—	2,80	3,10	2,27	3,50	3,94	2,88	2,00	2,60	1,50
Præstø	—	2,67	3,16	2,06	3,19	3,66	2,50	1,89	2,47	1,54
Sjælland	2,71	3,24	2,12	3,32	3,94	2,58	1,92	2,68	1,49
Bornholm	»	»	»	3,25	3,50	2,75	1,75	2,25	1,25
Lolland-Falster	3,00	3,56	2,50	3,63	4,42	2,92	2,08	2,33	1,58
Svendborg Amt	2,38	3,00	1,88	3,00	4,00	2,50	1,75	2,25	1,80
Odense	—	2,67	3,11	2,30	3,06	3,50	2,53	1,91	2,31	1,48
Fyn	2,61	3,08	2,21	3,05	3,60	2,52	1,88	2,30	1,44
Øerne	2,72	3,24	2,18	3,31	3,93	2,61	1,93	2,58	1,48
Vejle Amt	3,25	3,50	2,63	3,88	4,13	2,69	2,33	2,67	1,67
Aarhus	—	2,94	3,43	2,31	3,50	3,88	2,66	2,06	2,50	1,63
Randers	—	2,95	3,15	2,25	3,39	3,61	2,71	2,11	2,38	1,36
Det sydøstl. Jylland	3,00	3,31	2,34	3,54	3,83	2,68	2,12	2,47	1,51
Aalborg Amt	2,63	2,88	1,88	3,25	3,75	2,25	2,00	2,25	1,25
Hjørring	—	3,00	3,25	2,00	»	»	»	2,50	2,63	1,38
Thisted	—	3,50	4,25	2,50	4,00	4,67	2,58	2,18	2,75	1,44
Det nordlige Jylland	3,18	3,71	2,25	3,70	4,30	2,45	2,15	2,53	1,35
Viborg Amt	3,00	3,25	2,25	3,25	4,00	2,50	2,25	2,25	1,50
Ringkøbing	—	3,50	3,92	2,50	3,58	4,38	2,65	2,44	2,34	1,38
Ribe	—	4,70	4,80	2,85	4,42	4,58	2,63	3,25	3,70	1,75
Det sydvestl. Jylland	3,88	4,15	2,60	3,89	4,41	2,62	2,72	3,05	1,53
Jylland	3,30	3,65	2,40	3,69	4,11	2,63	2,34	2,68	1,48
Hele Landet	3,03	3,46	2,30	3,53	4,04	2,62	2,17	2,64	1,48

Dagløn i 1915. Mænd.

Husbondens Kost			Efter Opgivelser fra Husmands- og Landarbejderforeningerne											
			Arbejdere paa egen Kost						Arbejdere paa Husbondens Kost					
Midlertidige Arbejdere			Faste Arbejdere			Midlertidige Arbejdere			Faste Arbejdere			Midlertidige Arbejdere		
Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.
2,25	3,00	1,75	2,75	3,42	1,98	3,16	3,93	2,28	1,80	2,62	1,31	2,30	3,11	1,66
2,50	3,50	1,75	2,63	3,15	2,01	3,00	3,55	2,24	1,84	2,36	1,34	2,18	2,86	1,62
2,25	3,38	1,81	2,57	3,07	1,99	3,06	3,58	2,32	1,83	2,37	1,30	2,16	2,73	1,54
2,50	2,83	1,83	2,52	3,08	1,69	2,94	3,43	2,25	1,94	2,55	1,48	2,24	2,85	1,71
2,38	2,79	1,88	2,25	2,75	1,84	2,93	3,39	2,10	1,77	2,77	1,36	2,23	2,87	1,71
2,38	3,05	1,83	2,49	3,14	1,90	3,01	3,50	2,23	1,83	2,43	1,36	2,22	2,88	1,65
2,25	2,75	1,75	2,83	3,22	2,14	3,00	3,53	2,54	1,90	2,14	1,27	2,15	2,52	1,64
2,41	3,38	2,00	2,74	3,69	2,25	3,40	4,23	2,62	2,09	3,23	1,68	2,53	3,51	2,02
2,50	3,00	1,75	2,59	3,01	2,15	2,84	3,24	2,32	1,87	2,27	1,46	2,11	2,48	1,60
2,08	2,55	1,61	2,64	2,96	2,19	3,01	3,36	2,37	1,82	2,21	1,53	2,03	2,85	1,61
2,13	2,60	1,62	2,61	2,99	2,17	2,93	3,31	2,34	1,84	2,24	1,50	2,07	2,41	1,60
2,80	2,95	1,78	2,58	3,11	2,02	3,03	3,53	2,31	1,87	2,44	1,43	2,21	2,79	1,67
2,69	3,06	1,56	2,82	3,15	2,14	3,21	3,49	2,34	1,83	2,12	1,26	2,19	2,50	1,48
2,59	2,81	1,71	2,71	3,02	2,01	3,12	3,38	2,27	1,96	2,33	1,37	2,27	2,62	1,54
2,50	2,75	1,92	2,60	3,08	1,93	3,03	3,45	2,16	1,81	2,31	1,26	2,24	2,60	1,48
2,58	2,85	1,75	2,72	3,07	2,09	3,13	3,43	2,27	1,89	2,25	1,31	2,23	2,57	1,51
2,00	2,63	1,88	2,95	3,28	2,10	3,34	3,70	2,38	2,00	2,33	1,23	2,32	2,71	1,45
2,50	2,50	1,25	3,06	3,46	2,12	3,45	3,87	2,33	2,14	2,48	1,20	2,35	2,85	1,36
2,67	3,17	1,50	3,23	3,46	2,18	4,01	4,26	2,57	2,42	2,73	1,35	2,71	2,97	1,54
2,42	2,88	1,42	3,02	3,35	2,12	3,50	3,86	2,40	2,09	2,43	1,23	2,42	2,80	1,45
2,75	2,83	1,75	3,02	3,32	2,00	3,42	3,79	2,33	2,13	2,46	1,27	2,39	2,82	1,51
2,63	3,25	1,54	4,03	4,33	2,37	4,36	4,59	2,43	2,73	2,99	1,39	3,06	3,30	1,52
3,58	3,75	1,88	3,96	4,11	2,57	4,36	4,57	2,91	2,68	2,95	1,55	3,10	3,33	1,80
3,00	3,35	1,70	3,67	3,94	2,32	4,06	4,33	2,56	2,52	2,56	1,41	2,88	3,17	1,61
2,73	3,06	1,68	3,14	3,46	2,18	3,59	3,90	2,42	2,17	2,41	1,32	2,54	2,88	1,53
2,55	3,02	1,72	2,84	3,27	2,08	3,33	3,72	2,37	2,01	2,43	1,38	2,38	2,84	1,60

omsætte i Penge; gennemsnitlig set vil de dog sikkert kun udgøre et ubetydeligt Beløb.

Landarbejderlønnen er — ligesom Tyendelønnen — højere i Jylland end paa Øerne. Dette vil nærmere fremgaa af nedenstaaende Uddrag af Tabel 8.

	Efter Landboforen. Opgivelser			Efter Husmands- og Landarbejder- foren. Opgivelser		
	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
1. Dagløn for faste Arbejdere paa egen Kost:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Øerne	2,72	3,24	2,18	2,58	3,11	2,02
Jylland	3,30	3,65	2,40	3,14	3,46	2,18
2. Dagløn for faste Arbejdere paa Husbondens Kost:						
Øerne	1,93	2,58	1,48	1,87	2,44	1,43
Jylland	2,34	2,68	1,48	2,17	2,41	1,32

Som det vil ses, er næsten alle Daglønsatserne adskilligt højere i Jylland end paa Øerne. Kun synes Vinterlønnen ved Arbejde paa Husbondens Kost at være mindst i Jylland. Derimod er Foraars- og Sommerlønnen næsten 60 Øre højere i Jylland end paa Øerne, naar der arbejdes paa egen Kost, og ca. 40 Øre højere naar der arbejdes paa Husbondens Kost; for Høstlønnen er Forskellen henholdsvis ca. 40 og 10 Øre. — Indenfor de enkelte Amter varierer Daglønnen naturligvis endnu stærkere. Her skal kun nævnes, at Foraars- og Sommerlønnen for faste mandlige Daglejere paa egen Kost er opgjort til $4\frac{1}{3}$ Kr. pr. Dag i Ribe Amt, men kun til $2\frac{1}{2}$ Kr. i Præstø Amt. Over 3 Kr. er denne Lønsats iøvrigt i Ringkøbing, Thisted, Viborg, Hjørring og Vejle Amter, medens den i de øvrige Egne af Landet ligger mellem $2\frac{1}{2}$ og 3 Kr.

Af de indsamlede Specialoplysninger om den til hver enkelt Landarbejder udbetalte Dagløn fremgaaer det, at Daglønnen er lavere for de gamle Landarbejdere end for de unge. Som Eksempel herpaa meddeles nedenstaaende Oversigt, der angiver Gennemsnitsdaglønnen for faste Landarbejdere paa Gaarde med 1—12 Tdr. Hartkorn (d. v. s. Bøndergaarde).

Det samme Forhold genfindes iøvrigt ogsaa ved de større Gaarde (med over 12 Tdr. Hrtk.). Af Materialet synes det at fremgaa, at den Dagløn, der betales Landarbejderne paa de smaa og de større Gaarde, er omtrent ens; for nogle Aldersklasser er Daglønnen størst

paa de smaa Gaarde, for andre er den størst paa de store; i Regelen er Forskellen dog kun nogle faa Øre.

Gennemsnitlig Dagløn for	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
Arbejdere paa egen Kost:	Kr.	Kr.	Kr.
18—24 Aar	3,00	3,00	2,24
25—49 —	2,79	2,36	2,16
50—59 —	2,40	2,48	2,14
60 Aar og derover	2,00	2,34	1,87
Arbejdere paa Husbondens Kost:			
18—24 Aar	2,00	2,29	1,51
25—49 —	2,04	1,95	1,50
50—59 —	1,81	2,13	1,49
60 Aar og derover	1,41	1,58	1,24

Nogen sikker Slutning angaaende Landarbejdernes samlede Aarsfortjeneste kan ikke udledes af de foreliggende Oplysninger. Af Hensyn til Sammenligninger mellem de forskellige Dele af Landet, og mellem Nutid og Fortid er det imidlertid af Interesse at have et enkelt samlet Udtryk for Daglejrlønnen Aaret igennem. Til Beregningen heraf har man, som det vil ses, af det aftrykte Spørgeskema, indhentet Oplysning om, i hvor lang Tid af Aaret der i Almindelighed betaales Foraars- og Sommerløn, Høstløn og Vinterløn. Resultatet af de meddelte Oplysninger fremgaar af nedenstaaende Oversigt.

	Der betales i Almindelighed			Tilsammen
	Foraars- og Sommerløn i	Høstløn i	Vinterløn i	
Øerne	145 Dage	30 Dage	125 Dage	300 Dage
Jylland	135 —	38 —	127 —	300 —
Hele Landet	140 Dage	34 Dage	126 Dage	300 Dage

Under Forudsætning af, at der haves Arbejde hele Aaret rundt, finder man følgende Aarsfortjeneste for faste Daglejere paa egen Kost, efter som Landboforeningernes eller Husmands- og Landarbejderforeningernes Opgivelser lægges til Grund:

	Efter Landboforeningernes Opgivelser	Efter Husmands- og Landarbejderforeningernes Opgivelser
Øerne	764 Kr.	720 Kr.
Jylland	889 —	832 —
Hele Landet ..	832 Kr.	772 Kr.

Tages Middeltallet mellem de to Rækker af Oplysninger, finder man følgende omtrentlige Tal:

Øerne	740 Kr.
Jylland	860 -
Hele Landet...	800 Kr.

Hertil kommer endvidere, at paa adskillige Steder i Landet udfører Landarbejderne en Del af Arbejdet i Akkord. Paa Grundlag af de indsamlede Specialoplysninger om Omfanget af Akkordarbejdet og Merfortjenesten herved (jfr. nedenfor Side 44) er man kommen til det Resultat, at Merfortjenesten ved Akkordarbejde kan ansættes til 4 pCt. af de 300 Dages Daglønfortjeneste, og det samlede Vederlag for 300 Dages Arbejde vil herefter under de nævnte Forudsætninger med afrundede Tal udgøre:

Paa Øerne	770 Kr.
I Jylland	890 -
Hele Landet under eet ...	830 Kr.

Herefter skulde Aarslønnen være ca. 120 Kr. højere i Jylland end paa Øerne.

I dette Resultat er Værdien af Naturalydelseerne ikke medregnet. For en Beregning af den gennemsnitlige Værdi af saadanne Ydelser hæves kun usikre Holdepunkter; hvis man skønsmæssig regner med et Beløb af en Snes Kr. pr. Arbejder, skulde den gennemsnitlige Aarsløn for faste Landarbejdere paa egen Kost, og med Beskæftigelse hele Aaret igennem altsaa kunne anslaaes til henimod 850 Kr.

En tilsvarende Opgørelse af Aarslønnen for faste Arbejdere paa Husbondens Kost giver til Resultat, at det Vederlag, der betales for 300 Dages Arbejde foruden Kosten i disse 300 Dage, kan ansættes til ca. 600 Kr.

Paa samme Maade som foran for Tyendelønnens Vedkommende har man nedenfor foretaget en Sammenstilling af den beregnede aarlige Gennemsnitsfortjeneste (Løn for 300 Arbejdsdage) for faste Daglejere i Aarene 1872, 1892, 1897, 1905, 1910 og 1915¹⁾.

¹⁾ Jfr. de i Noten S. 14 anførte Kilder. En ringe Uoverensstemmelse i Beregningsmaaden fremkommer derved, at der ved Opgørelserne for 1872

Den beregnede gennemsnitlige Aarsfortjeneste for faste Daglejere udgjorde for:

	Arbejdere paa egen Kost	Arbejdere paa Husbondens Kost
1872	407 Kr.	216 Kr.
1892	486 -	315 -
1897	534 -	345 -
1905	593 -	409 -
1910	689 -	489 -
1915	850 -	600 -

Den absolute Stigning i Aarsfortjenesten fra 1872 til 1915 er for Arbejdere paa egen Kost herefter 443 Kr. og for Arbejdere paa Husbondens Kost 384 Kr.

Aarslønnen for faste Daglejere paa egen Kost er efter de anførte Tal fra 1910 til 1915 steget med over 150 Kr. eller med ca. 23 pCt., en Stigning, der er noget mindre end Tyndelønnens (indbefattet Kostværdien) i det samme Tidsrum. Siden Begyndelsen af 1870'erne er Aarslønnen for Arbejdere paa egen Kost steget med over 100 pCt., idet den nu er mere end dobbelt saa stor som i 1872.

Om de midlertidige Daglejeres Lønforhold, er der ogsaa givet Oplysninger i Tabel 8 (Side 30), der giver en Oversigt over den for de enkelte Amter og Landsdele beregnede Gennemsnitsløn for midlertidige mandlige Daglejere i 1915. Det vil ses af Tabellen, at den gennemsnitlige Dagløn udgjorde for hele Landet:

	Arbejdere paa egen Kost			Arbejdere paa Husbondens Kost		
	Foraar og Sommer Kr.	Høst Kr.	Vinter Kr.	Foraar og Sommer Kr.	Høst Kr.	Vinter Kr.
Efter Landboforen. Opgivelser	3,53	4,04	2,62	2,55	3,02	1,72
Efter Husmands- og Landarbejderforen. Opgivelser . . .	3,33	3,72	2,37	2,38	2,84	1,60

Daglønningen for midlertidige Landarbejdere paa egen Kost er herefter ca. 3¹/₂ Kr. for Foraar og Sommer, 3³/₄ Kr. i Høsten og 2¹/₂ Kr. om Vinteren. Paa Gaardens Kost er Gennemsnitsdaglønningen

og 1892 er medtaget et beregnet Beløb for Værdien af Naturalier, der ydedes som Tillæg til Pengelønningen. Da saadanne Ydelser imidlertid ved de senere Undersøgelser ikke var af saadan Betydning, at deres Medtagelse eller Udadelelse kunde øve nogen nævneværdig Indflydelse paa Gennemsnits tallene, vil den nævnte Uoverensstemmelse i Beregningsmaaden være uden større Betydning for Sammenligningens Resultat.

2¹/₂ Kr. for Foraar og Sommer, 2³/₄ Kr. for Høsten og 1²/₃ Kr. for Vinteren. I Jylland er Lønnen noget højere end paa Øerne.

De midlertidige Daglejere lønnes en Del højere end de faste. For Landet som Helhed finder man, at de midlertidige Arbejdere tjener følgende Beløb mere om Dagen end de faste.

	Arbejdere paa egen Kost			Arbejdere paa Husbondens Kost		
	Foraar og Sommer Øre	Høst Øre	Vinter Øre	Foraar og Sommer Øre	Høst Øre	Vinter Øre
Efter Landboforen. Opgivelser	50	58	32	38	38	24
Efter Husmands- og Landarbejderforen. Opgivelser	49	45	28	37	41	22

De midlertidige Landarbejderses Dagløn er altsaa i de fleste Tilfælde 35—45 Øre højere end de faste Arbejderses Dagløn.

Hvad foran er anført om Lønnen for faste Arbejdere i de forskellige Aldersklasser gælder i alt væsentligt ogsaa for de midlertidige Arbejdere; de unge og midaldrende er gennemgaaende bedre lønnede end de gamle.

Til Sammenligning af de midlertidige Daglejeres Løn i 1905, 1910 og 1915 skal anføres nedenstaaende Oversigt, der angiver Lønnen for Landet under eet paa de tre Tidspunkter. Lønsatserne er beregnede som Gennemsnittet af Landboforeningernes og Husmands- og Landarbejderforeningernes Opgivelser.

Den gennemsnitlige Dagløn udgjorde for:

	Midlertidige Arbejdere paa egen Kost			Midlertidige Arbejdere paa Husbondens Kost		
	Foraar og Sommer Kr.	Høst Kr.	Vinter Kr.	Foraar og Sommer Kr.	Høst Kr.	Vinter Kr.
1905	2,29	2,74	1,68	1,62	2,02	1,10
1910	2,79	3,23	2,00	2,02	2,45	1,32
1915	3,43	3,88	2,49	2,46	2,93	1,66
Stigning						
1905—1910	0,50	0,49	0,32	0,40	0,43	0,22
1910—1915	0,64	0,65	0,49	0,44	0,48	0,34

Som det vil ses, er Sommer- og Høstlønnen steget med ca. 65 Øre pr. Dag for Arbejdere paa egen Kost, med ca. 45 Øre for Arbejdere paa Husbondens Kost; Vinterlønnen er steget noget mindre, henholdsvis ca. 50 Øre og 35 Øre. I Gennemsnit er Lønnen

steget mellem en Fjerdedel og en Femtedel i Femaaret 1910—10, en noget lignende Stigning var Lønnen underkastet i 1905—10. I Tiden fra 1897 til 1905 var Lønningerne ogsaa stigende, men dog langt fra i saa stærk en Grad som i de sidste 2 Femaar, i Regelen med en 20—30 Øre eller med godt 10 pCt.

3. Kvindelige Arbejderses Lønforhold.

For de kvindelige Arbejderses Vedkommende vil det ogsaa være nødvendigt at skelne mellem faste og midlertidige. Sondringen herimellem er dog som ovenfor berørt mindre skarp end for de mandlige Landarbejderses Vedkommende. Ved faste kvindelige Arbejdere har man vistnok i Regelen forstaaet saadanne, der er gifte med fast ansatte Tjenestehusmænd, og som gør Arbejde paa Gaarden. Men selv for den faste Daglejerske vil der kun undtagelsesvis være regelmæssigt Arbejde hele Aaret rundt. Man har derfor heller ikke fundet det rigtigt at opstille nogen Beregning over de kvindelige Daglejeres Aarsfortjeneste, men kun meddelt Daglønsatserne for de tre Aarstider.

I Tabel 9 (Side 38—39) findes der udførlige Oplysninger om de kvindelige Daglejeres Gennemsnitsdagløn i Landets enkelte Dele, beregnet saavel efter Oplysningerne fra Landboforeningerne som fra Husmands- og Landarbejderforeningerne. Paa Grundlag af denne Tabel anføres nedenstaaende Oversigt over faste kvindelige Arbejderses Gennemsnitsløn for hele Landet under eet:

	Faste Arbejdere paa egen Kost			Faste Arbejdere paa Husbondens Kost		
	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Efter Landboforen. Opgivelser	2,14	2,52	1,65	1,47	1,85	1,11
Efter Husmands- og Landarbejderforen. Opgivelser..	1,98	2,29	1,47	1,32	1,68	0,96

Ligesom for de mandlige Daglejeres Vedkommende er Husmands- og Landarbejderforeningernes Lønopgivelser som Regel noget lavere end Landboforeningernes. I Gennemsnit er Daglønnen for faste Arbejdere paa egen Kost i Foraaret og Sommeren 2

Tabel 9. Landarbejderes

1915		Efter Opgivelser fra Landboforeningerne								
		Arbejdskere paa egen Kost						Arbejdskere paa		
		Faste Arbejdskere			Midlertidige Arbejdskere			Faste Arbejdskere		
		Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
Amter og Landsdele		Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	
Københavns Amt	2,00	2,00	1,50	2,75	2,83	1,50	»	»	»
Frederiksborg —	1,75	2,63	1,50	3,00	4,00	2,00	1,00	2,00	1,00
Holbæk —	»	»	»	2,25	3,00	»	1,00	1,50	1,00
Sorø —	2,08	2,50	1,50	2,50	2,92	1,67	1,38	2,00	1,00
Præstø —	1,91	2,20	1,26	2,44	2,75	1,88	1,63	1,88	1,25
Sjælland	1,93	2,33	1,38	2,52	2,94	1,78	1,33	1,88	1,08
Bornholm	»	»	»	»	»	»	»	»	»
Lolland-Falster	2,13	2,58	2,00	2,63	3,13	2,50	1,50	2,00	1,50
Svendborg Amt	1,50	2,00	1,00	2,25	3,25	1,75	1,00	1,50	0,85
Odense —	1,91	2,50	1,60	2,33	3,00	1,83	1,42	2,00	1,25
Fyn	1,83	2,42	1,48	2,31	3,06	1,81	1,31	1,88	1,15
Øerne	1,93	2,39	1,48	2,49	2,99	1,84	1,34	1,89	1,15
Vejle Amt	2,17	2,42	1,67	2,25	2,63	1,75	1,50	1,83	0,83
Aarhus —	2,10	2,50	1,65	2,45	2,85	1,85	1,31	1,69	1,06
Randers —	2,05	2,25	1,60	2,46	2,67	1,88	1,50	1,60	1,00
Det sydøstl. Jylland	2,10	2,38	1,63	2,42	2,73	1,85	1,43	1,69	0,98
Aalborg Amt	»	»	»	»	»	»	1,75	1,75	»
Hjørring —	2,50	2,75	1,50	»	»	»	1,50	1,75	1,00
Thisted —	2,75	3,75	2,25	3,00	4,00	2,00	1,75	2,75	1,50
Det nordlige Jylland	2,63	3,50	1,88	3,00	4,00	2,00	1,67	2,35	1,25
Viborg Amt	2,13	2,25	1,50	2,25	2,75	1,75	1,50	2,00	1,00
Ringkøbing —	2,38	2,50	1,75	2,42	2,67	1,92	1,33	1,50	0,75
Ribe —	2,70	2,80	2,15	3,17	3,17	2,33	1,88	1,88	1,63
Det sydvestl. Jylland	2,48	2,59	1,90	2,66	2,88	2,03	1,63	1,75	1,22
Jylland	2,30	2,63	1,76	2,55	2,89	1,92	1,53	1,84	1,10
Hele Landet	2,14	2,52	1,65	2,52	2,93	1,89	1,47	1,85	1,11

Dagløn i 1915. Kvinder.

Husbondens Kost			Efter Opgivelser fra Husmands- og Landarbejderforeningerne											
			Arbejdersker paa egen Kost						Arbejdersker paa Husbondens Kost					
Midlertidige Arbejdersker			Faste Arbejdersker			Midlertidige Arbejdersker			Faste Arbejdersker			Midlertidige Arbejdersker		
Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.	Kr.Ø.
»	2,00	»	1,90	2,41	1,46	2,14	2,80	1,82	1,22	1,72	1,01	1,55	2,14	1,34
2,00	3,00	1,50	1,78	2,20	1,34	2,01	2,32	1,59	1,26	1,59	0,94	1,52	1,81	1,14
1,25	1,75	1,00	1,66	2,00	1,27	1,93	2,33	1,53	1,24	1,60	0,93	1,44	1,81	1,14
1,75	2,38	1,38	1,69	2,10	1,29	2,00	2,37	1,65	1,19	1,79	1,04	1,33	1,94	1,15
2,06	2,38	1,50	1,50	1,83	1,16	1,66	2,00	1,32	1,14	1,47	0,90	1,32	1,60	1,07
1,81	2,28	1,39	1,69	2,09	1,29	1,95	2,35	1,58	1,21	1,63	0,96	1,36	1,85	1,16
1,25	1,75	»	2,03	2,19	1,47	2,21	2,35	1,69	1,29	1,50	0,94	1,45	1,61	1,00
2,00	2,00	2,00	1,77	2,40	1,44	2,01	2,61	1,62	1,26	1,92	1,02	1,52	2,11	1,22
1,50	2,25	1,00	1,89	2,30	1,52	1,99	2,50	1,57	1,34	1,76	1,02	1,56	1,88	1,13
1,60	2,05	1,40	2,05	2,43	1,75	2,20	2,70	1,88	1,47	1,83	1,14	1,51	1,91	1,27
1,58	2,08	1,33	1,97	2,37	1,64	2,09	2,59	1,72	1,41	1,80	1,09	1,53	1,90	1,20
1,73	2,19	1,41	1,80	2,22	1,43	2,01	2,46	1,63	1,29	1,72	1,01	1,44	1,89	1,18
1,38	1,88	0,88	1,88	2,08	1,50	2,08	2,31	1,66	1,17	1,44	0,91	1,34	1,66	1,05
1,71	2,04	1,29	1,91	2,12	1,44	2,17	2,35	1,54	1,34	1,54	0,93	1,46	1,73	1,14
1,84	1,95	1,54	1,67	2,16	1,24	2,12	2,38	1,56	1,17	1,61	0,87	1,36	1,85	1,07
1,71	1,98	1,32	1,85	2,12	1,43	2,10	2,35	1,58	1,25	1,52	0,91	1,40	1,72	1,10
1,50	1,50	»	1,99	2,33	1,46	2,22	2,57	1,73	1,24	1,57	0,86	1,42	1,79	1,06
1,50	2,00	»	2,31	2,65	1,60	2,38	2,70	1,68	1,39	1,71	0,90	1,50	1,87	0,98
2,00	3,00	1,00	2,22	2,70	1,46	2,54	2,92	1,89	1,48	1,89	0,88	1,71	2,17	1,03
1,75	2,38	1,00	2,03	2,46	1,49	2,32	2,66	1,74	1,31	1,64	0,87	1,57	1,94	1,04
2,00	2,00	1,00	2,06	2,36	1,53	2,33	2,72	1,78	1,39	1,64	0,90	1,60	1,93	1,05
1,42	1,75	0,92	2,51	2,73	1,66	2,74	3,00	1,88	1,64	1,83	1,01	1,76	2,02	1,21
2,33	2,33	1,83	2,37	2,62	1,33	2,64	2,94	1,32	1,48	1,80	0,97	1,73	1,96	1,26
1,89	2,04	1,32	2,30	2,56	1,65	2,54	2,83	1,63	1,50	1,75	0,96	1,69	1,96	1,15
1,77	2,06	1,29	2,08	2,38	1,53	2,33	2,62	1,65	1,35	1,63	0,91	1,53	1,86	1,09
1,76	2,11	1,34	1,93	2,29	1,47	2,18	2,55	1,62	1,32	1,68	0,96	1,49	1,88	1,14

Kr., i Høsten $2\frac{1}{3}$ Kr og om Vinteren $1\frac{1}{2}$ Kr. For Arbejdersker paa Husbondens Kost er Daglønnen i Regelen 50 Øre mindre.

Af hosstaaende Oversigt — hvor Tallene er Gennemsnit af Landboforeningernes og Husmands- og Landarbejderforeningernes Opgivelser — fremgaar det endvidere, at den gennemsnitlige Dagløn for faste Arbejdersker er højere i Jylland end paa Øerne; kun Vinterlønnen synes, naar Arbejdersken faar Kosten hos Husbonden, at være mindre i Jylland end paa Øerne. Alt dette falder ganske i Traad med, hvad der foran er anført om de mandlige Daglejeres Lønforhold.

Faste Arbejderskers Dagløn, naar der arbejdes:

	Paa egen Kost			Paa Husbondens Kost		
	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Øerne	1,86	2,30	1,45	1,32	1,80	1,08
Jylland	2,19	2,50	1,64	1,44	1,73	1,01

De midlertidige Arbejderskers Dagløn er noget højere end de fastes, hvilket ogsaa var Tilfældet for de mandlige Arbejderes Vedkommende. Forskellen er dog kun temmelig ubetydelig — 20 — 30 Øre —, hvilket formentlig staar i Forbindelse med, at Grænsen mellem faste og midlertidige Arbejdersker er ret flydende.

Til Sammenligning af Daglønnen nu og tidligere skal anføres hosstaaende Tal, der angiver Gennemsnittet af Landboforeningernes og Husmands- og Landarbejderforeningernes Opgivelser:

Den gennemsnitlige Dagløn udgjorde for:

	Faste Arbejdersker paa egen Kost			Faste Arbejdersker paa Husbondens Kost		
	Foraar og Sommer	Høst	Vinter	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1905	1,40	1,70	1,08	0,96	1,21	0,68
1910	1,63	1,98	1,26	1,13	1,45	0,85
1915	2,03	2,40	1,56	1,39	1,76	1,04
Stigning						
1905—1910	0,23	0,28	0,18	0,17	0,24	0,17
1910—1915	0,40	0,42	0,30	0,26	0,21	0,19

Som det vil ses, er Lønnen ogsaa her steget betydeligt i de senere Aar. En fast Daglejerske (paa egen Kost), som arbejder 140 Sommerdage, 34 Høstdage og 126 Vinterdage, vil med Løn-

satserne for 1915 tjene gennemsnitlig 187 Øre om Dagen; det tilsvarende Tal for 1910 er beregnet til 131 Øre; Stigningen udgør saaledes 56 Øre eller ca. 43 pCt. Heroverfor var Stigningen fra 1905—1910 og fra 1897—1905 kun henholdsvis 17 og 12 pCt.

4. Akkordarbejde i Landbruget.

Som det vil ses af det aftrykte Spørgeskema (S. 49) er der foruden om Daglønnen ogsaa blevet indhentet Oplysninger om Anvendelsen af Akkordarbejde, og Resultaterne af Undersøgelsen over, i hvilken Grad Akkordarbejde anvendes er meddelt ovenfor i Tabel 7 (Side 26).

Der foreligger Oplysninger om den udbetalte Løn i Landbrugsaaet 1914—15 for 273 300 Arbejdsdage. Af disse betales der Akkordlønnen for 24 500 Dage eller for ca. 9 pCt. af det hele Antal Arbejdsdage. Af hosstaaende Oversigt fremgaar det, at Arbejde paa Akkord er mere almindeligt i Jylland, hvor der er betalt Akkordlønnen for 14,9 pCt. af Arbejdsdagene end paa Øerne, hvor den tilsvarende pCt. kun er 6,7. — Paa samme Maade ses det, at Akkordarbejde spiller en noget større Rolle paa Bøndergaardene end paa de større Gaarde. Betaling efter Akkord er hyppigst i Foraars- og Sommertiden (11 pCt. af Arbejdsdagene), medens Akkord i Høsten anvendtes for 8 pCt. af Dagene og i Vintertiden for 7 pCt. af Dagene.

Arbejdsdagens Fordeling mellem Daglønsarbejde og Akkordarbejde.

Absolute Tal.	Øerne	Jylland	Mindre	Større
	100 Dage	100 Dage	Gaarde 100 Dage	Gaarde 100 Dage
Paa Daglønnen	1 853	635	547	1 941
Paa Akkordlønnen	134	111	104	141
Tilsammen	1 987	746	651	2 082
Forholdstal.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Paa Daglønnen	93,3	85,1	84,0	93,2
Paa Akkordlønnen	6,7	14,9	16,0	6,8
Tilsammen	100,0	100,0	100,0	100,0

Fortjenesten ved Arbejde paa Akkord er adskilligt større end Fortjenesten ved Arbejde paa Daglønnen. Det viser sig saaledes, at den gennemsnitlige daglige Fortjeneste ved Akkord i Foraaret og

Tabel 10. Arbejdstiden

1915		Efter Opgivelser fra Landbo-					
		Bruttoarbejdstid			Hviletid		
		Førsaar og Sommer	Høst	Vinter	Førsaar og Sommer	Høst	Vinter
Amter og Landsdele		Timer	Timer	Timer	Timer	Timer	Timer
Københavns Amt	12,5	12,5	10,0	2,2	2,2	1,5
Frederiksborg	—	12,0	12,3	10,0	2,0	2,1	1,6
Holbæk	—	12,2	12,4	10,0	2,3	2,3	1,5
Sorsø	—	12,2	12,2	9,7	2,4	2,4	1,6
Præstø	—	11,9	12,0	9,6	1,9	1,9	1,4
Sjælland	12,1	12,2	9,8	2,1	2,1	1,5
Bornholm	10,5	10,5	8,0	2,5	2,5	1,5
Lolland-Falster	12,2	12,2	10,3	2,0	2,0	1,6
Svendborg Amt	12,5	12,5	10,3	2,0	2,0	1,3
Odense	—	11,9	11,8	9,4	2,3	2,1	1,2
Fyn	12,0	12,0	9,6	2,3	2,1	1,2
Øerne	12,1	12,1	9,8	2,1	2,1	1,4
Vejle Amt	12,0	12,5	9,0	2,2	2,2	1,3
Aarhus	—	11,8	12,0	9,1	2,1	1,9	1,1
Randers	—	11,6	11,6	8,9	2,1	2,0	1,1
Det sydøstlige Jylland	11,7	11,9	9,0	2,1	2,0	1,1
Aalborg Amt	12,8	12,3	9,9	2,3	2,2	1,0
Hjørring	—	13,0	13,0	10,0	3,3	3,3	1,3
Thisted	—	11,5	11,8	9,0	2,8	2,8	1,2
Det nordlige Jylland	12,3	12,2	9,8	2,7	2,7	1,1
Viborg Amt	12,0	12,7	9,7	2,8	3,2	1,7
Ringkøbing	—	11,8	12,1	9,0	2,3	2,2	1,2
Ribe	—	11,5	11,9	8,9	2,8	2,7	1,3
Det sydvestlige Jylland	11,7	12,1	9,0	2,6	2,5	1,3
Jylland	11,8	12,0	9,1	2,3	2,3	1,2
Hele Landet	11,9	12,1	9,4	2,3	2,2	1,3

i Landbruget 1915.

foreninger			Efter Opgivelser fra Husmands- og Landarbejderforeninger								
Nettoarbejdstid			Bruttoarbejdstid			Hviletid			Nettoarbejdstid		
Føraar og Sommer	Høst	Vinter	Føraar og Sommer	Høst	Vinter	Føraar og Sommer	Høst	Vinter	Føraar og Sommer	Høst	Vinter
Timer	Timer	Timer	Timer	Timer	Timer	Timer	Timer	Timer	Timer	Timer	Timer
10,3	10,3	8,5	12,3	12,9	9,8	2,2	2,1	1,4	10,6	10,8	8,4
10,0	10,2	8,4	12,1	12,5	9,9	2,1	2,1	1,4	10,0	10,4	8,5
9,9	10,1	8,5	12,2	12,6	9,7	2,0	1,9	1,4	10,2	10,7	8,3
9,8	9,8	8,1	12,5	12,6	9,9	2,2	2,1	1,4	10,3	10,5	8,5
10,0	10,1	8,2	12,3	12,5	10,2	2,0	2,0	1,3	10,3	10,5	8,9
10,0	10,1	8,3	12,4	12,6	9,9	2,1	2,0	1,4	10,3	10,6	8,5
8,0	8,0	6,5	12,7	12,8	10,0	2,5	2,3	1,5	10,2	10,5	8,5
10,2	10,2	8,7	11,9	12,4	9,9	1,9	1,8	1,2	10,0	10,6	8,7
10,5	10,5	9,0	12,4	12,5	9,8	2,3	2,3	1,3	10,1	10,2	8,5
9,6	9,7	8,2	12,7	12,8	10,1	2,4	2,3	1,3	10,3	10,5	8,8
9,7	9,9	8,4	12,5	12,7	10,0	2,3	2,3	1,3	10,2	10,4	8,7
10,0	10,0	8,4	12,4	12,6	10,0	2,2	2,1	1,3	10,2	10,5	8,7
9,8	10,3	7,8	11,9	12,0	9,4	1,9	1,9	1,1	10,0	10,1	8,3
9,7	10,1	8,0	12,3	12,5	9,5	2,2	2,1	1,0	10,1	10,4	8,5
9,5	9,6	7,8	12,5	12,7	9,8	2,0	2,0	1,1	10,5	10,7	8,7
9,8	9,9	7,9	12,3	12,4	9,5	2,1	2,0	1,1	10,1	10,4	8,4
10,5	10,1	8,9	12,6	12,9	9,8	2,2	2,3	1,1	10,4	10,6	8,7
9,7	9,7	8,7	12,4	12,9	9,3	2,3	2,4	1,1	10,1	10,5	8,2
8,7	9,0	7,8	12,8	13,1	9,3	2,5	2,5	1,1	10,3	10,6	8,2
9,6	9,5	8,5	12,6	13,0	9,6	2,3	2,4	1,1	10,3	10,6	8,5
9,2	9,5	8,0	12,7	13,0	9,3	2,5	2,4	1,2	10,2	10,6	8,1
9,5	9,9	7,8	12,7	12,9	9,4	2,7	2,7	1,4	10,0	10,2	8,9
8,7	9,2	7,6	12,1	12,4	9,1	2,4	2,3	1,2	9,7	10,1	7,9
9,1	9,6	7,7	12,5	12,8	9,3	2,5	2,5	1,3	10,0	10,3	8,0
9,5	9,7	7,9	12,4	12,7	9,5	2,3	2,3	1,2	10,1	10,4	8,3
9,6	9,9	8,1	12,4	12,7	9,7	2,2	2,2	1,2	10,2	10,5	8,5

Sommeren for de faste Daglejere paa egen Kost er 1 Kr. 40 Øre (ca. 47 pCt.) højere end Fortjenesten efter Dagløn, i Høsten er Fortjenesten ved Akkord 1 Kr. 70 Øre (ca. 51 pCt.) højere og om Vinteren 70 Øre (ca. 32 pCt.) højere pr. Dag. I Gennemsnit er Fortjenesten ved Akkord 41 pCt. højere end ved Arbejde paa Dagløn. Regnes der med stadigt Arbejde Aaret rundt, saaledes at der udbetales almindelig Dagløn i de 91 pCt. af denne Tid, medens der udbetales et Tillæg af 41 pCt. til den almindelige Dagløn i de resterende 9 pCt., af Aarets Arbejdsdage, i hvilke der arbejdes paa Akkord, finder man en Aarsfortjeneste, der er ca. 4 pCt. højere, end hvis der ikke arbejdedes paa Akkord. Det er dette 4 pCt.'s Tillæg, der ovenfor Side 34 er bragt i Anvendelse ved Beregningen af Aarsfortjenesten for de faste mandlige Daglejere paa egen Kost.

III. Arbejdstiden.

I Tabel 10 (Side 42—43) er meddelt en Række Data til Oplysning om Arbejdstiden i Landbruget i de forskellige Dele af Landet, beregnede paa Grundlag af de fra Landboforeningerne og Husmands- og Landarbejderforeningerne indsendte skønsmæssige Oplysninger. Nettoarbejdstiden d. v. s. den samlede Arbejdsdag med Fradrag af den Tid, der medgaar til Maaltids- og Hvilepavser, var for hele Landet under eet:

	Nettoarbejdstid:		
	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
Efter Landboforen. Opgivelser	9,6 Timer	9,9 Timer	8,1 Timer
Efter Husmands- og Landarbejderforen. Opgivelser.....	10,2 —	10,5 —	8,5 —

Som det vil ses, er Nettoarbejdstiden i Gennemsnit henimod $\frac{1}{2}$ Time længere efter Husmands- og Landarbejderforeningernes end efter Landboforeningernes Opgivelser. Med runde Tal kan den daglige Arbejdstid herefter ansættes til 10 Timer om Foraaret og Sommeren, godt 10 Timer i Høsten og godt 8 Timer om Vinteren.

Af hosstaaende Oversigt, hvor Tallene er Gennemsnitstal mellem Landboforeningernes og Husmands- og Landarbejderforeningernes Opgivelser, fremgaar det, at Nettoarbejdstiden i det hele er længere paa Øerne end i Jylland. Forskellen er dog kun ringe.

Nettoarbejdstid:

	Foraar og Sommer	Høst	Vinter
Øerne	10,1 Timer	10,2 Timer	8,5 Timer
Jylland	9,8 —	10,0 —	8,1 —

Hviletiden, som om Sommeren i Regelen bestaar af $\frac{1}{2}$ Times Ophold til Maaltiderne Formiddag og Eftermiddag og 1 à 2 Timers Hvil om Middagen, og om Vinteren af en Mellemaaltidspavse og et noget kortere Middagshvil end om Sommeren — udgør som det vil ses at Tabellen — for hele Landet i Gennemsnit ca. $2\frac{2}{3}$ Time om Sommeren (noget længere om Foraaret og Sommeren end i Høsten) og henimod $1\frac{1}{3}$ Time om Vinteren. Hviletiden er om Foraaret og Sommeren noget længere i Jylland end paa Øerne, medens den om Vinteren er længst paa Øerne.

Til Sammenligning af Nettoarbejdstidens Længde i 1897, 1905, 1910 og 1915 skal meddeles følgende Oversigt:

		Den daglige Arbejdstid udgjorde efter Landboforeningernes Opgivelser:			
		Øerne		Jylland	
Sommer	1897	10 $\frac{1}{2}$ à 11 Timer		11	Timer
	1905	10 $\frac{1}{2}$ —		10	—
	1910	10 à 10 $\frac{1}{2}$ —		10	—
	1915	10 —		9 $\frac{1}{2}$ à 10	—
Vinter	1897	9 —		9	—
	1905	8 $\frac{1}{2}$ —		8 à 8 $\frac{1}{2}$	—
	1910	8 $\frac{1}{2}$ —		8 à 8 $\frac{1}{2}$	—
	1915	8 $\frac{1}{2}$ —		8	—

Medens Arbejdstiden i Landbruget blev ikke saa lidt forkortet i Tiden mellem 1897 og 1905, paa Øerne med $\frac{1}{2}$ Time daglig og i Jylland med henimod 1 Time, synes der i Femaaret 1905—10 kun at have været en ganske ringe Nedgang i Arbejdsdagens Længde. I Tiden fra 1910—1915 er der igen om end kun en mindre Nedgang at spore.

Résumé en français.

Pour constater les salaires des ouvriers agricoles le Département expédia, dans l'automne passé, des formulaires questionnaires à toutes les sociétés agronomiques et aux associations de petits paysans, s'adressant ainsi et aux patrons et aux ouvriers, afin de connaître le salaire ordinaire des domestiques et des journaliers. 110 des 120 sociétés agronomiques du pays, 720 des 854 associations de petits paysans, ainsi que 40 associations ouvrières et environ 900 agriculteurs particuliers ont donné des réponses. Par ces derniers renseignements fournis au Département, le salaire de 6 700 ouvriers agricoles a été constaté.

Pour les ouvriers domestiques le salaire moyen annuel est de 441 c., dont le salaire d'été est de 285 c., le salaire d'hiver de 156 c. La valeur annuelle de la nourriture peut être estimée à 354 c. Le salaire total d'un ouvrier domestique rural monte donc à 794 c. Les domestiques femmes reçoivent une paye annuelle moyenne de 264 c. (s. d'été: 153 c.; s. d'hiver: 111 c.); la nourriture peut être évaluée à 302 c.; le salaire total serait donc de 566 c.

En 1910 la paye d'un ouvrier domestique était de 365 c.; celle d'une ouvrière domestique était de 220 c.; l'accroissement est donc d'env. un cinquième pour les domestiques agricoles et pour les servantes. Si l'on comprend la nourriture, l'accroissement des cinq dernières années monte à environ 30 % pour les deux sexes.

Pour un ouvrier rural fixe se nourrissant lui-même le salaire moyen par jour au printemps et en été est de 3 c., pendant la récolte de $3\frac{1}{3}$ c., en hiver de 2 c. La paye des ouvriers nourris par le patron est de 2 c. au printemps et en été; de $2\frac{1}{2}$ c. pendant la récolte; de $1\frac{1}{2}$ c. en hiver au bas mot.

En supposant qu'il travaille pendant toute l'année on trouve que le salaire annuel du journalier fixe se nourrissant lui-même (en comprenant diverses prestations en nature p. ex. logis, pâturage pour une vache, transport de combustible etc.) monte à presque 850 c. De 1910 à 1915 le salaire a augmenté de 161 c.

Le salaire des journaliers temporaires se nourrissant eux-mêmes est ordinairement plus élevé que celui des j. fixes, le salaire de printemps et d'été des j. temp. étant d'env. $3\frac{1}{2}$ c.; celui de la récolte, de $3\frac{3}{4}$ c.; celui de l'hiver, de $2\frac{1}{2}$ c.; soit ordinairement de 35 à 45 öre de plus que le salaire des ouvriers fixes.

Le salaire par jour des ouvrières fixes (se nourrissant elles-mêmes) est au printemps et en été de 2 c.; pendant la récolte, de $2\frac{1}{3}$ c.; en hiver, de $1\frac{1}{2}$ c.

Le salaire des ouvrières nourries par le patron est ordinairement moindre de 50 öre.

Le travail à la tâche n'est pas répandu dans l'agriculture. Seulement environ 9 % des jours de travail sont payés à la tâche; on emploie plutôt le travail à la tâche dans les petites fermes que dans les grandes propriétés. La paye à la tâche a lieu surtout au printemps et en été (11 % des jours de travail); pendant la récolte, 8 % des jours; en hiver, 7 % des jours.

Par le travail à la tâche on gagne en moyenne 41 % de plus que par le travail par jour.

La durée nette moyenne du travail est de 9 à 10 heures au printemps et en été; de 10 à $10\frac{1}{2}$ h. pendant la récolte; de 8 à $8\frac{1}{2}$ h. en hiver. La durée du travail a été assez abrégée de 1897 à 1905, mais depuis cette époque la durée a été presque constante.

Bilag I. Skema til Landboforeningerne og Husmands- og Landarbejderforeningerne (Skønsopgivelser).

A. Tyende.

Hvor meget udgør den **almindeligste** halvårlige Løn for et voksent **mandligt** Tyende?

Sommer-Løn: Kr.

Vinter-Løn: —

Hvor meget udgør den **almindeligste** halvårlige Løn for et voksent **kvindeligt** Tyende?

Sommer-Løn: Kr.

Vinter-Løn: —

Hvor meget kan Kosten pr. Dag ansættes til:

for Karle

for Piger

Bemærkninger (til A. Tyende):

B. Daglejere.

	Den almindeligste Dagløn for											
	Mænd						Kvinder					
	Foraar og Sommer		Høst		Vinter		Foraar og Sommer		Høst		Vinter	
	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
1. Paa egen Kost:												
a. Faste Arbejdere												
b. Midlertidige Arbejdere.												
2. Paa Husbondens Kost:												
a. Faste Arbejdere												
b. Midlertidige Arbejdere.												

Hvor lang Tid af Aaret betaales i Almindelighed:

Foraars- og Sommerløn:

Høstløn:

Vinterløn:

Den almindeligste Arbejdstid (Hviletiden medregnet) er

{	Foraar og Sommer	Timer
	Høst	Timer
	Vinter	Timer

Den samlede Hviletid i Dagens Løb er

{	Foraar og Sommer	Timer
	Høst	Timer
	Vinter	Timer

Bemærkninger. (Her anføres bl. a., om det er almindeligt, at Daglejere, foruden Pengelønnen, modtager Naturalydelser som frit Hus, Mælk, Græsning til Kreaturer o. l., og da i hvilket Omfang).

Bilag II. Skema til Landbrugere (Individualopgivelser).

Meddelelse til Det statistiske Departement

om

Tyende- og Daglejrlønnen i Landbrugsaaet
1914—15.

Ejendommens Beliggenhed Sogn, Amt
 Ejendommens Benævnelse (Navn eller Matr.-Nr.)
 Ejendommens Størrelse (Hartkorn)
 Ejerens eller Brugerens Navn

A. Tyende.

Løbe-Nr.	Mand (M) eller Kvinde (K)	Alder	Gerning (Staldkarl, Røgter, alm. Tjenestekarl, Malkepige o. s. v.)	Halvaarlig Løn		Anmærkninger Her bedes bl. a. anført, om der er særlige For- hold, der begrundet en ekstraordinær høj eller lav Løn
				Sommer	Vinter	
				Kr.	Kr.	

B. Daglejere.

Løbe-Nr.	Mand (M) eller Kvinde (K)	Alder	Faar Ar- bej- deren Kos- ten hos Hus- bon- den?	Er den paa- gæl- dende fast (f) eller mid- ler- tidig Arbej- der(m)	Arbejdsdage og Løn i Landbrugsaaet 1914—15						Anmærkninger Her bedes bl. a. anført, om Arbejderen foruden Pengelønnen (og Kos- ten) har modtaget Na- turalydelse som frit Hus, Mælk, Græsning o. l., og da i hvilket Omfang	
					Foraar og Sommer		Høst		Vinter			
					Antal Arbejdsdage	Udbetalt Løn Kr.	Antal Arbejdsdage	Udbetalt Løn Kr.	Antal Arbejdsdage	Udbetalt Løn Kr.		
					Paa Dagløn							
					Paa Akkord							
					Paa Dagløn							
					Paa Akkord							
					Paa Dagløn							
					Paa Akkord							